

1

לְמִשְׁרֵיתָא וְיָן
מְכַתֵּשׁ סָנְיָו
ד' וַיִּפְקֵר בְּוּ

א וּמִלֵּיל י" עם מִשֶּׁה לְמִימְרָ: בְּרָא
תְּהִי אֹרִיתָא דְסִגְיָא בְּיוֹמָא
דְרִכּוּתָהּ וַיִּתְּתִי לָךְ פְּתָנָא:
ג וַיִּפְקֵר בְּתָנָא לְמִבְרָא

יְדִי א וַיִּדְבֵר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
ב זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְצֹרֵעַ בְּיוֹם
שִׁתְּרָתוֹ וְהוֹבֵא אֶל־הַכֹּהֵן: ג וַיֵּצֵא

רש"י

לקט בהיר

(3) זאת תהיה תורת המצורע ביום וגו'.
(מלמד) שאין מעהרין אותו כלילה (ד"כ - מנייה כ"ח):

(א) דייק מתיבת ביום המיומר, שהיה די לומר נטהרמו
והובא אל הכהן, ובת"כ הוסיפו חז"ל שטומאתו וטהרתו
ביום, משום דדרשו תיבת ביום למעלה עז"ה תורת המצורע

ביום, ובתיבת תורת נכלל בין טומאתו ובין טהרתו, ורבינו לא חש להביאו שאין צורך ואין הכרח לפי פשוטו (רא"ם), - והנה
לפי ת"כ זה נראה שטהרתו רגונו לומר שכאשר ידע או חשב שנתרפא צריך להן שיבא ויראה אם אמת הוא שנתרפא ויאמר
טהור אהי, ודבר זה צריך להיות ביום דוקא, מאחר שכולל הת"כ ביד טומאתו וטהרתו, ובטומאתו פשוט שכן הוא שארץ
לראותו ולטמאותו דוקא ביום, שהלא אין בטומאתו דבר אחר להחליט בו, אבל בגמ' מגילה על מה שאמרו כל היום כשר
לטהרת מצורע דכתיב זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו פירש רש"י בצפריים ועץ ארז ואוזב ושני חולעת עכ"ל, וכן הוא
ברמב"ם פ"א מה' ט"ז שכל הענין צריך להיות ביום, אבל בשום אופן אין המדובר מהנבואה קרבנותיו שאמר ו' ימי ספרו,
זה פשוט, ובש"ס הקשה למה לנו פסוק זה הלא כתיב ביום נותו (שמעם ידעינן שאין קרבן קרב כלילה) ומירן שמאחר
שקרבנו משונה שארץ תנפה מחיים הו"א שאין צריך יום וקיים "מלאתי", ואיני יודע היכן מלא, וגוף הקושא לא קשה

אור החיים

לאחד על זה הדרך תורת המצורע זאת תהיה ביום,
ואז יהיה המיעוט על ביום ולא על תורת המצורע
אם לריכה צבית עולמים. או יאמר על זה הדרך
ביום עכרת המצורע זאת תהיה תורתו, ואז יהיה
המיעוט על הקרבנות ולא על ביום, ואין צסדר זה
הוספת אפילו אות אחת. ובדרש דרשו (ויק"ר ט"ז)
צ"י מייחור הכחוב זאת תהיה תורתו של מוליח שם
רע"י, וצריך לדעת למה רמז הדבר במקום זה בזמן
טהרה"י. ונראה כי ללד שצא הכחוב לומר הבאת
לפרים לזה הקדים לתת טעם כי ללד שחטאו הוא
שצביל לשון הרע לזה תהיה תורתו זאת"י להביא
לפרים המצפלים דוגמתו:

עוד נראה לפרש על זה הדרך להיות שהצרת
כפי הטבע חכונתו חתוכה מעפשות וזיהום
הגוף ותגבורת המרה אשר תתגבר בחדם ועושה
רושם בצשרו, ודבר זה יסוצבו העלצון ולרות הלצ
ושממון השכל, והרפואה העצמית לזה היא הרחקת
העלצון ועניינים המרחיבים לבו של אדם ומשמחים

אור בהיר

(א) פירוש הבאת קרבנותיו. (ב) פירוש תגלתו עבילתו והזאתו, ויהיה מחוסר כפורים. (ג) פירוש שים הם בקרבנות. (ד)
פירוש קדמה לתיבת "תורת". (ה) לומר שגוש הנגע בא על עון מוליח שם רע. (ו) שכבר נמק נמחק ונחל העון, כחמילה
שלאמר נגע צרעת היא, שם היה לו לרמוז הדבר. (ז) ופירוש הכחוב הוא על זה האופן, למה זאת תהיה תורת, לפי שמצורע פירוש

(ג) אל מחוק
שנ

נתרפא ולומר טו
(ב"ב), ולא שהנ
שמצורע יבא אל

אחת, והנה בו
לומר כי חולי
ובאמור לו כי

ולא ילדיק הדב
ה"י ולזה שים

קרועים וראשו
אלו הם כפי ו

ואדרבה וילדו
שהגם שעשה ד

על ידי שהכר
אשר פשט לג

מחטאתו ויטהו
עינו בזה ידע

הנגע אלא ללד
תהיה תורת מו
ביום טהרתו"י,

כנזכר אף על פ
הרע הוא זה ו

אין וישמור פיו
שמויא לשון רע.
טהרתו. (ט) של
אחר, כגון איה סם
חלל שיתרפא, והשני
בפרעות ויאל הכהן
לטהרו. (י) ו

אקרי אמארו שר צפנייה - מזלר בציקור ובריקא - זקת לצונו
זקתיה לא תמלי

הִבְהִין אֶל־מַחֲזִין לְמַחְנֶה וְרָאָה הַבְּהִין
 וְהִנֵּה נִרְפָּא נִגְעֵי־הַצָּרַעַת מִן־הַצָּרוּעַ:
 וְצֹוֹה הַבְּהִין וְלָקַח לְמַטְהַר שְׂתֵי־

מְשֻׁרְתָא וַיְחַזֵּי בְהִנָּא וְהָא אֲתִי
 מִכְתָּשׁ סְגִירוּתָא מִן סְגִירָא:
 וַיִּפְקֵד בְּהִנָּא וַיִּסַּב לְמַרְפֵּי

לקח בהיר רש"י

(ג) אל מחוזין למחנה. חוץ לג' מחנות (פסחים כ"ז). מידי כמו שביארנו: (ב) פי' כבר ידענו שהמלוא נשתלח חוץ לג' מחנות, וכבר פירשנוהו מהיכן למדו חז"ל לומר כן, והכא אמר הכתוב שהכהן כשנראה לראות הנגע שבאמת נתרפא ולומר טהור אתה יבא לשם, ודייק שרין דוקא חוץ לג' מחנות מאומרו "אל" מחוץ למחנה שפירושו חוץ מחוץ (ב"ב), ולא שהמלוא יבא לחוץ המחנה אל הכהן, דכתיב ויבא אל הכהן שפירושו על פי פשוטו שהמלוא יבא אל הכהן אשר יבא מחוץ למחנה, גם יש בו דרוש בת"כ שהבוא בעל כרחו, ושלא ישנה, והש"ח לא ראה כל

אור החיים

אחת, והנה בצוא נגע צרעת על האדם יכול אדם לומר כי חולי טבעי הוא אשר יקרה להאדם, ובאמור לו כי הוא זה בשביל לשון הרע לא יאמין ולא ידויק הדברים, לזה נתחכם אל עליון (לעיל י"ג ה') ולזה שיסגר המלוא דד יבא ובגדיו יהיו קרועים וראשו יהיה פרוע ועל שפס יעטה, ודברים אלו הם כפי הטבע נגדיים לרפואת סיבת הנגע ואדרבה יולידו הנגע מחדש, וכאשר יראה האדם שהגם שעשה דברים אלו שהם נגדיים אף על פי כן על ידי שהרהר תשובה והתודה חטאתו כי צעונו אשר פשע לשונו גילה הנגע את עינו וישוב מחטאתו ויטהר לשונו ויראה כי הפך הנגע את עינו בזה ידע ויוכיח הוכחה צרורה שלא בא לו הנגע אלא ללמד לדבר לשון הרע, והוא אומרו זאת תהיה תורת מוליא שם רע, והכרת הדבר והוכחתו ציוס טהרתו", שהגם שעשה דברים נגדיים לחוליו כזכר אף על פי כן נטהר, בזה ידע כי תורת לשונו הרע הוא זה ולא מקרה הטבעי כחושבי מחשבות און וישמור פיו ולשונו, והוא מה שגמר אומר נרפא

אור בהיר

שמוליא לשון רע. (ח) ויהיה פירוש הכתוב כן, זאת הנגע הבא עליו תורת מוליא שם רע, ולא חולי טבעי, והראיה ציוס טהרתו. (ט) שלכאורה חיצת מן הצרוע מיוחד, אלא פירושו מן האדם הצרוע בעצמו, שש, נרפא נגע הצרעת, ולא מן שום דבר אחר, כגון חייה שם או רפואה טבעית. (י) הלא אחר כן אמר ויבא הכהן וגו'. (יא) פי' כי דברים צריכים להיות שיהיה טהור, חדא שימרפא, והשנית והבוא וגו', וע"כ הקדים ואמר והבוא וגו', שבה כלל כל העניינים הצריכים לטהרתו, ואח"כ חזר לפרוט הדברים בפרטות ויבא הכהן וכו' וכו'. (יב) אלא ציוס טהרתו והבוא. (יג) ופי' והבוא אפי' בעל כרחו. (יד) בין לעמאוו ובין לטהרו. (טו) וכאילו אמר ולקחו. (טז) פי' בשלמא אם לקיחה בכל אדם, שפיר שילוח הכהן, ומה יבא, שיקחו, אבל אם הוא

י: ב דא
 ב' זמא
 כהנא:
 למברא

ה וגו'.
 יב כ"א:

והנה
 זא ויאמר
 וא שרין
 ציוס כשר
 וכן הוא
 מי ספרו,
 ד שמאחר
 לא קשה

יה ציוס,
 המלוא
 ה הדרך
 ואז היה
 בסדר זה
 ק"ר ע"ז
 מוליא שם
 זה צומן
 י: הבאת
 טאו הוא
 י' להביא

שהצרעת
 ת וזיהוס
 ס ועושה
 צרות הלב
 א הרחקת
 ומשמים

גומ. (ד)
 עון, נחמילה
 צורע פירוש

תרתין צפרין חיו דבן ואעא צפרים חיות טהרות ועין ארז ושני

רש"י

לקט בהיר

זאת, לזה אמר שאומרו והובא אל הכהן לא המזרע אלא טהרת המזרע (מ"ל): ג) מיותר הוא דכתיב ושחט, הרי שחיה היא ולא מתה, אלא פרט לטרפה שטרפה אינה חיה, וסד"א אין זו קרבן ולא נשחט בעזרה אלא מחוץ למחנה יהא כשר בטרפה קמ"ל (ועיין באת הסמוך), ולמ"ד טרפה חיה אמר חיות ולא שחוטות שנשעת ההבאה יהיו חיות ורק אח"כ ישחוט, ומתיבת טהורות למד ב' דברים בין טרפה

(ד) חיות. פרט לטרפות (ח"כ - היין ק"ח): טהורות. פרט לעוף טמא (כס - כס), לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטופעי דברים, לפיכך החקק לטהרתו* פרים שמפטפטין תמיד בצלפוף קול (וכיין מ"ז): ועין ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח (ח"כ - ח"כ): ושני תולעת

שינוי נוסחאות - הוצרכו בטהרות - הווקחו לטהרות

וצין עוף טמא שלפי דעתו פ"י טהורות טהורות לאכילה (ת"כ), ורש"י לא הביא דעת תנא זה, אפשר משום דסבירא ליה טרפה אינה חיה (רא"ם), ובספר הק' דברי דוד כתב שגם מאן דאמר טרפה חיה מודה שהיא כפכנה ובחוקת מיתה עומדת, לזה נריך הכתוב לומר חיות שיהיו בחוקת חיות ולא טרפות: ד) ר"ל שיהיו צפרים אלו ממין עופות שטהורים לישראל ולא מעופות טמאים, ולפי שקשה לו לרבינו הלא אמרינן גמ' ששם לפור מיוחד על עוף טהור ואינו כולל עוף טמא ולמה לומר טהורות, לזה הביא הגמ' דערכין שנריך לפור מדה כנגד מדה, וא"כ אין ראיה מאומרו לפור שהוא טהור שאפשר שגם למעט בהמה שאין במינו מנפנף ולזה נזכרה תורה לפור, אבל אפשר שיוצא בעוף טמא מ"ל טהורות ולא טמאות (רא"ם), עוד אפשר פשוט שהביא גמ' דערכין לפרש טעמא דקרא, אם אינם נאכלים וגם אינם קרבן ונשחט חוץ למחנה למה מדקדק הכתוב שיהיו טהורות, לזה אמר שנריך שיהיו מנפנפין והכשרים הם המנפנפין, וכן ב' המאמרים הבאים אח"כ הם לדרוש טעמא דקרא (בד"א), עוד אפשר למד (למ"ד טרפה אינה חיה) למה להכתוב להחיות שיהיו טהורות, גם למה לרש"י לפרש פירושו של טהורות הלא פשוט הוא, בהקשות עוד, אם טרפה פסולה כ"ש עוף טמא, אלא אם לא יאמר הכתוב טהורות היינו אומרים שפ"י חיות שלא יהיו טמאות, אבל טרפה אה"י שכשר, לזה אמר הכתוב טהורות ופירש"י פרט לעוף טמא, וא"כ בהכרח שפ"י חיות ולא טרפות (מ"ד): ה) וכדי שיזכור עונותיו לשב עליהם, דכתיב (תה' נ"א) וחסתי נגדי תמיד, והארז שהוא הגבוה והיפה שבאילנות יוכיירו גאווה, והוא ממש מה שאמר רבינו במאמר הקודם שהנגעים באים על לשון הרע, שאם אדם יודע מיעוט ערכו ושפלותו אינו מדבר על אחרים, ומקור לשון הרע הוא הגאווה (ד"ד), וזוה מיושב הלא אמרו חכמים על ז' דברים הנגעים באים, אבל מכל מקום מקור כולוהו הגסות רוח, וזהו

אור החיים

והלקיטה ומצ' הצריחות משמע להדיח דלכולי עלמא בין לרבי יהודה בין לרבי לריך שיוה הכהן ב' דברים. ואולי כי לא הזכיר התנא ב' הצוויים בצריחתא עם הג' דברים לוד שצדשת תורת המזרע אינם נכללים (י) אלא דברים שהם בגוף הטהרה, שהרי מיעט הרבה מעשים מאומרו זאת (י), וזולת אומרו וזה הכהן היו הצוויים גם כן מתמעטים, לזה לא הזכיר אלא פרטים הנדרשים מאומרו תורת המזרע, אבל הצוויים אין זה מקומן ויחד להם הכתוב הדבר במקומו ואמר וזה הכהן

וגו', וסמך התנא על מה שעחיד לפרש בצרשת וזהו הכהן צווי צכהן: **אלא** שראיתי לרמב"ם (בלי טו"ז פי"א ה"ה) שכתב שאין לריך צכהן אלא שחיטת פרים והזאת והתגלחת ולא הזכיר כלל ענין צוויים שיהיה צכהן, ואדרבה כלל דבר שזה ואמר ושאר הדברים בין צכהן בין בישראל, והגם שצחוספתא צפרק ח' דנגעים תניא כדברי רמב"ם שאין לריך שיהיה צכהן אלא ג' דברים ושאר הדברים ככל אדם ושם לא הזכיר ענין צווי צכהן. מן הסתם לא נעמיד

אור בהיר

שיבנו להבחין, כמו שכן עשה רבינו הק'. (בז) ולא נחית התנא כאן לחשוב ולפרוט כל הדברים שנריכים בהן, אלא עבודת התנא כאן לדרוש הפסוק. (בז) ולכאורה היאך ממעט מתיבה אחת דברים הרבה, אלא ודאי כל המעשים שאינם בעיקר הטהרה כולם נחשבים כחד, ואינם נכללים בכלל תורת המזרע, אלא כולם נמעטים מתיבת "זאת", חוץ ממה שאמר הכתוב בפירוש שנריך בהן, כגון

ענינה אצל כהן, י' הכ' לש"י רבי פניו הב' פרים חייבת ולקח אינו ין צריכה, ולריך ג. כי לפי דבריו הוא צעמנו יקח א' ולא בפסוק ה סמך על ח"ל

ין שאין הלווי
אין כן אומרו
ל מה שיבא
דס. ומעשה
ולקח פשט
אלא ממה
וחט הרי זה
קח אינו חוזר
ד עשה למה
צכהן מדבר
: ושחט ואני
סקיח אחר,
כל אדם, לזה
צרים בפסוק
זה שאין כן
מקרא עומד
ן הסמוך לו.
שכתוב לו
קח אל הכהן
וטב ראשון:
נים צחילת
צאורע צכהן
צכהן מנין
תלמוד לומר
פרים ושילוח
ר זאת ע"כ.
לורך שיהיה
וקח ואם כן
כה ולא על

ענינה אצל כהן,
י' הכ' לש"י רבי
פניו הב' פרים
חייבת ולקח אינו
ין צריכה, ולריך
ג. כי לפי דבריו
הוא צעמנו יקח
א' ולא בפסוק
ה סמך על ח"ל

תולעת ואזב: ה וצנה הכהן ושחט את הצפור האחת אלכלי-חרש על-

דארזא וצבע זהורי ואזובא: ה ויפקד כהנא ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבוע:

לקט בהיר

רש"י

השכיח ביותר (מ"ל), ואל יקשה לך הלא גם לחטא את הבית המנוגע צריך לכל אלה, ומה גסות רוח יש בבית, אין זו קושיא, שאין צרעת הבית בא בשביל חטא הבית אלא משום חטא בעל הבית, שאין בעל הרחמים פוגע בנפשות חללה, ואפילו לפי המדרש שמאלו ישראל אחר הנתיחה חולרות, אבל

ואזב. מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עלמו מגחותו כחולעת וכאזוב (תנ"ח): עץ ארז. מקל" של ארז (ת"כ): ושני תולעת. לשון של למר"י לצבוע זהורית (אויק - ת"כ): (ה) על מים חיים. נותן אותם תחלה

מודה מדרש זה שמן הסתם היה שם פגם ועון ג"כ, שאין עונשין בלי משפט, ויכול היה בעל היכולת צ"ה להמניח להם האולרות בלי נגע, ואין צריך לדחוק ולפרש כמו שפירש מהר"א ז"ל שמחמת האולרות והעשירות שמוכן לכא להם צריך להזהיר על הגאולה (ד"ד): (ו) אזוב הוא מין דשא ועשב היומר קטן ושפל, וצריך צ' דברים שני תולעת ואזוב לקיים מה שאמרו מאד מאד הוי שפל רוח (מ"ל), וצפרט אחר שנכשל בגאולה צריך לפרוש לנד אחר לאחז במדת ענוה יותר מהרגיל (ג"א): (ז) ולא חילן של ארו, הגם שמן הסתם פי' עץ חילן, שא"כ למה לחיבת "עץ", הלא ארו בעצמו פירושו חילן של ארו, אלא ודאי לומר חתיכת עץ מן ארו (ג"א): (ח) שהכתוב אינו אומר מה הוא זאת, אלא אמר שני תולעת, וצ' מידות הללו מגידים דבר אחד, כי שני פירושו מין צבע אדום, כמו (ישעי' א' י"ח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשג ילבינו, ותולעת גם כן פירושו מין צבע אדום, כמו (סס) אם יאדימו כתולע, ואונקלוס אומר והור, והוא מין צבע אדום המזהיר ביותר, ואפשר שהוא כמו דמו של תולעת, לזה הוסיף רש"י לומר שהמדובר מנמר, שנמר היא זאת שגא מן הסתם צבוע משא"כ פשתן מן הסתם לבן הוא כצרייתו, ואמר "לשון" של נמר, כאילו אמר חתיכה של נמר, שכן היו עושים את הנמר המנופץ והצבוע ומוכן למכור או לטוות משוך כמו לשון, רחב צד אחד והולך ונתקצר לנד השני, וצפרט כאן שצריך לקשור עמו האגודה צריך להיות ארוך:

אור החיים

החוספתא דלא כמאן^(י) ונאמר גם כן שהתנא ביאר הדברים במקום אחר^(י), וגם שמצואר הוא בחורה שהצווי הוא צכה^(י) ולא הולך לאומרו, מה שאין כן רמז"ם שצריך הוא לצאר הדבר, ואינו כל כך הדבר מצואר בחורה שנדחוק לומר גם רמז"ם לא הולך לכותבו, שהרי רואים אנו שהתנאים הולכרו לדרוש הדבר מהכתוב. ואין לומר שסובר רמז"ם שפשט החוספתא שאמרה ושאר הדברים בכל אדם משמע אפילו הצוויים ודלא כרבי יהודה ורבי^(י). אם נאמר כן הקשה עוד^(י), כי דבר פשוט הוא כי אין לחוש לחוספתא כזו שאינה לא כרבי יהודה ולא כרבי שהוצאו דצריהם בצפרא דבי רב המזוקק. ואפשר לומר שסובר רמז"ם מכח צרייתא ראשונה דחורת כהנים שהזכיר דברים הצריכין כהן בדרשת

פסוק תורת המצורע שכל אותם הדברים הם תורה לעיכובא, ודרשה ולזה הכהן הוא על זה הדרך שהכהן הוא ילזה לעשות הדברים והוא דרך כבוד שיהיו הדברים נעשים על פיו וצמאמרו על דרך ועל פיה יפק כל עמי (מקן מ"א מ'), והוא אומרו הצווי צכה לגזור על הדבר ואחרים יעשו, ומשמעות הדברים מגידים כן שאין זה לעיכוב אלא לכבוד לכהן. ועוד קל וחומר הדברים ומה שילוח הצפרים וכו' אמר הכתוב שאינו מעכב מכל שכן מנחת לקיחה ומנחת שחיטה. ורבי שאמר גם השחיטה צכה לא מכח פסוק ולזה הכהן ושחט אלא מכח דרשת תורת המצורע שגם השחיטה היא דומה להזאה ותגלחת, והוא תנא ראשון שכלל השחיטה עם התגלחת וההזאה:

אור בהיר

הצווי. (כח) לא כרבי יהודה ולא כרבי. (בט) כמו שאמרנו בפירוש מ"כ. (ל) והחוספתא אינו הלכות פסוקות כמשנה תורה להרמז"ם, לכתוב ולפרוט כל דבר פשוט. (לא) והוא ז"ל פסק החוספתא. (לב) על הרמז"ם ז"ל.

ו ית צ
אעא ד
אזובא
חיתא
מי סב
סגירות
וישחט

צכויט,
רביעית
אתה.
לעלמה
הזכירו
ואת שני
יכול כו
עבילה

שרק מה
ישחוט ה
באמצע
מיותר ו)
תולעת,
תולעת ו
השנים ל
ולקח למ
ולא תהי
בפירוש

ז. ודו
ככתוב.
צחלט
צריך ה
שכל יפ

ע זיהורי ואזובא:
א ויכוס ית צפרא
יחסף על מי מבוע:

ישפיל עלמו מגחותו
ארז. מקל"י של חר
למר"י לצוע זכורית
ב. נותן אותם תחלה

יכולת ב"ה להמציא להם
ת שמוכן לנח להם כריך
תולעת ואזוב לקיים מה
תדח ענוה יותר מהרגיל
ז נעלמו פירושו חילן של
ר שני תולעת, וב' חיצות
ניס כשגל ילבינו, ותולעת
ע: אדום המזוהר ביותר,
מן הפתח לצוע משא"כ
גושים את האמר המנופץ
כאן שזריך לקשור עמו

וס הדברים הם תורה
י היא על זה הדרך
ברים והוא דרך כבוד
ויו ובמאמרו על דרך
צ"ח מ'), והוא אומרו
דבר ואחרים יעשו,
כן שאין זה לעיבוד
וחומר הדברים ומה
חזו שאינו מעכב מכל
יטה. ורבי שאמר גם
וק וזה הכהן ושחט
יע שגם השחיטה היא
א תנח ראשון שכלל
חח והכזאה:

אלכות פסוקות כמשה תורה
ל הרמב"ם ז"ל.

ו ית צפרא חיתא יסב יתה וית
אעא דארזא וית צבע זיהורי וית
אזובא ויטבול יתהון וית צפרא
חיתא ברמא דצפרא דנכיסא על
מי מבוע: ו וידי על דמרבי מן
סגירותא שבע זמנין וידפנה
וישלח ית צפרא חיתא על אפי

מים חיים: ו את הצפר החיה יקח
אתה ואת עין הארו ואת שני
התולעת ואת האזוב וטבל אותם
ואת | הצפר החיה בדם הצפר
השחטה על המים החיים: ו והזה על
המטהר מן הצרעת שבע פעמים
וטהרו ושלח את הצפר החיה על

רש"י

לקט בהיר

בכלי"י, כדי שיהא דם לפור ניכר בהם, וכמה הם,
רביעית (ח"כ - סוטה פ"ד): (ו) את הצפר החיה יקח
אתה. מלמד שאינו אגודה עמהם, אלא מפרישה
לעלמה (ח"ס) (אבל העץ והאזוב כרוכים יחד בלשון
הזכירות א"י) (נעיים י"ד א'), כענין שנאמר ואת עץ הארז
ואת שני התולעת ואת האזוב, קיחה אחת לשלשתן)
יכול כשם שאינה בכלל אגודה כן לא תהא בכלל
עבילה ב', ת"ל ועבל אותם ואת הכפור החיה, החזיר
שרק מאמר הראשון גורם והכריח את מאמר השני, שאם לא יאמר הכתוב "על" מים חיים אין צורך לר"ל לשער, אלא
ישחוט הכהן לכלי ריק ויתן על הדם מים כפי מה שהוא מקבל (מ"ה): (ג' ג' ראיות יש על זה, א) מדאמר יקח אחת
באמצע בין הכפור ובין השאר ולא אמר יקח אותה קודם כל או אחר כל, (ב) דאמר אותה בלשון יחיד, (ג) תיבת אותה בכלל
מיותר (רא"ם): (יא) לא שיעשה כל הצמר לקשירה, שהרי הצמר בכלל האגודה, אלא נוטל ביחד ג' הדברים ארו אזוב ושני
תולעת, ובגד הקצר של שני התולעת כורך שלשתן יחד (רא"ם), וכן הוא בת"כ ח"ל כיצד הוא עושה נוטל ארו ואזוב ושני
תולעת וכורכן בשירי (פ"י בונב) לשון עכ"ל, והש"ח נעלם ממנו דברי הרא"ם שכתב ח"ל אבל אין הלשון והורית כרוך סביב
השנים אלא כרוך עמהם באגודה ולא הזכיר בקרא כמה הם כרוכים עכ"ל: (יב) פ"י הכפור היה בכלל הלקיחה שנאמר
ולקח למטהר שתי לפרים ועץ ארו וכו', ואח"כ בשעת אגודה ילאה מן הכלל שאינה אגודה עמהם כדאמרן, א"כ ילאה לגמרי
ולא תהיה כריך עבילה בכלל, ומה שאמר הכתוב וטבל "אחתם" פירושו ארו אזוב ושני תולעת, לזה החזיר אותה הכתוב לכללו
בפירוש שנאמר ואת הכפור החיה, ואחר שהחזירה הכתוב פשוט הוא שזריך לעצול אותה ביחד עם השאר, שהכתוב אינו

ט) ב' דברים אמר רש"י כאן, קודם מיישז הסחירה, שאמר
הכתוב אל כלי חרס וחזר ואמר על מים חיים, לזה אמר
שכדי לקיים שניהם יתן תחלה מים חיים בכלי ריק ועליו
ישחוט, ואח"כ שז רש"י לפרש שיעורם של המים הללו אשר
הכתוב חיסר, ואמר שיהיו כדי שיהא הדם ניכר בהם, פ"י
שהכתוב אומר שהעבילה יהיה "בדם" כפור השחטה, ואם
יתן מים הרבה צב' וג' טיפי דם שיש לנפור לא יאדים הדם
את המים ולא יטבול בדם, לזה שיעור חכמים שדם כפור הכי
קטן יכול להאדים רביעית מים, ולירף רבינו ב' דברים ביחד,
שרק מאמר הראשון גורם והכריח את מאמר השני, שאם לא יאמר הכתוב "על" מים חיים אין צורך לר"ל לשער, אלא
ישחוט הכהן לכלי ריק ויתן על הדם מים כפי מה שהוא מקבל (מ"ה): (ג' ג' ראיות יש על זה, א) מדאמר יקח אחת
באמצע בין הכפור ובין השאר ולא אמר יקח אותה קודם כל או אחר כל, (ב) דאמר אותה בלשון יחיד, (ג) תיבת אותה בכלל
מיותר (רא"ם): (יא) לא שיעשה כל הצמר לקשירה, שהרי הצמר בכלל האגודה, אלא נוטל ביחד ג' הדברים ארו אזוב ושני
תולעת, ובגד הקצר של שני התולעת כורך שלשתן יחד (רא"ם), וכן הוא בת"כ ח"ל כיצד הוא עושה נוטל ארו ואזוב ושני
תולעת וכורכן בשירי (פ"י בונב) לשון עכ"ל, והש"ח נעלם ממנו דברי הרא"ם שכתב ח"ל אבל אין הלשון והורית כרוך סביב
השנים אלא כרוך עמהם באגודה ולא הזכיר בקרא כמה הם כרוכים עכ"ל: (יב) פ"י הכפור היה בכלל הלקיחה שנאמר
ולקח למטהר שתי לפרים ועץ ארו וכו', ואח"כ בשעת אגודה ילאה מן הכלל שאינה אגודה עמהם כדאמרן, א"כ ילאה לגמרי
ולא תהיה כריך עבילה בכלל, ומה שאמר הכתוב וטבל "אחתם" פירושו ארו אזוב ושני תולעת, לזה החזיר אותה הכתוב לכללו
בפירוש שנאמר ואת הכפור החיה, ואחר שהחזירה הכתוב פשוט הוא שזריך לעצול אותה ביחד עם השאר, שהכתוב אינו

אור החיים

ז. והזה על המטהר מן הצרעת וגו'. לל"ד למח
הולרך לומר מן הצרעת אחר שבו מדבר
הכתוב. אולי כי לנד שהזאה זו אינה מטהרת אותו
בהחלט אלא כיום שפסקה זכה מדם זוכה ועדיין
לריך הוא לספירה ז' ימים כדן. עומאת זכ, ותמלא
שכל ימי ספרו עדיין הוא אצ העומאה, לזה אמר

המטהר מן הצרעת פ"י מגוף הצרעת ולא מן
עומאת הצרעת, ולזה אמר לצסוף ויהי ציוס
השביעי וגו' וכבס את בגדיו הא למדת שבימי
ספרו היה מעמא בגדים והנה הוא אצ העומאה,
ולזה הודיעך כי אינו נעבה אלא מגופו של צרעת
ואחר שנעבה מהצרעת לריך לישב בעומאתו ז'

פְּנֵי הַשָּׂדֶה: ח וְכַבֵּם הַמַּטְהָר אֶת־
 בְּגָדָיו וְגִלַּח אֶת־כָּל־שְׂעָרוֹ וְרָחַץ בַּמַּיִם
 וּמְטָהָר וְאַחַר יָבֹוא אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֵּשֶׁב
 מְחוּץ לְאֹהֶלוֹ שִׁבְעַת יָמִים: ט וְהָיָה

חַקְלָא: ח וַיִּצְבַּע רַמְדָּבִי יָת
 לְבוּשׁוֹ וַיִּגְלַח יָת כָּל שְׂעָרָה
 וַיִּסְחִי בַמַּיָא וַיִּדְבֵי וּבְתַר כֵּן יַעוֹל
 לְמַשְׂרִיתָא וַיִּתֵּב מִבְּרָא לְמַשְׁכְּנָה
 שִׁבְעַת יוֹמִין: ט וַיְהִי בְיוֹמָא

לקט בהיר

רש"י

אומר אלה טבילה אחת (מ"ל): יג) אין אהלו אלא אשמו
 דכתיב (דבר' ה' כ"ו) שובו לכם לאהלכם (ת"כ), ואין לומר

אח האפור לכלל טבילה (ת"ס): ח) וישב מחוץ
 לאהלו. (מלמד) שאסור בהשמיש"י המטה (ת"כ) -

אור החיים

וחומר מלד אחד ויש פן לומר הקל וחומר מלד אחר
 וחש הכחוש לז' הדרין, והוא הדרך שפירשתי:
 ח. וְכַבֵּם המטהר וגו'. לריך לדעת כיצום זה
 למה כיון שעודנו מטמא בגדים בימי
 ספרו, וגם למה שפירשתי (פסוק ז') כי טומאה זו
 שמכבם בגדיו עליה היא הפסקת הרעתה כמו
 שדייקתי מאומרו מן הרעתה, אף על פי כן לא יכבם
 בגדיו ועודנו מטמא אותם. ובחורת כהנים מלאחי
 שאמרו וזה לשונם וכבם מה צא ללמד אס ללמד
 שמטמא בגדים במגע"י קל וחומר מבימי ספרו
 וכו', אלא אחד מלטמא משכב ומושב ואחד מלטמא
 במגע"י עד כאן. וכפי זה אמר וכבם וגו' לומר
 שפסקה טומאת משכב ומושב. והנה עיקר הכרח
 דרשה תורה כהנים אינה אלא מכה קושייתו"י, ולא
 הולרכו לפרשה לז' פשיטותה, כי זולת קושייתו אין
 הכרח אומרו מה צא ללמד הכרח, כי מי אמר לנו
 שצא ללמד דלמא צא לעצמו שרריך לכבם בגדיו יום
 שנטהר מהלרעת ויום גמר ספירת ז' ימים כמו
 שמלינו שזוה ה' לגלח כל שערו ולרחוץ כל צשרו
 ביום שנטהר וסוף ימי ספירה כמו כן לזה ה' על
 הכיבום. אלא ודאי עיקר קושייתו היא שלא יכבם

אס עדיין מטמא בגדים"י, ולזה צככר אחת
 אומר שלא צא אלא ללמד דבר"י, ולזה אמר מה צא
 ללמד אס ללמד וכו' קל וחומר הוא ותירך וכו':
 ורִאִיתִי לרבינו הלל שכתב למחוק גרסח לטמא
 משכב ומושב מכה ההוא שאמרו צאלו
 דברים (פסחים ס"ז:) דזב חמור ממלורע שמטמא
 משכב ומושב, וגורם לטמא צביאה. ולדבריו לריך
 למחוק כמה צרייתות גם כן הצאים שס צחורת
 כהנים דקחתי שהמלורע מטמא משכב ומושב. וכבר
 דחה דבריו הרב צעל קרבן אהרן צדחיה שאין
 אחרים סמיכה. ומה שאמרו צאלו דברים שהזב
 חמור ממלורע, כן הוא כפי האמת בימי ספרו של
 זב מטמא משכב ומושב וימי ספרו של מלורע אינו
 מטמא משכב ומושב"י, והוא הדבר שלמדנו
 מאומרו וכבם המטהר צ' פעמים, וכן פסקו
 רמב"ם (פי"א מה' טו"ז) וכל הפוסקים, ורבינו
 הלל לא כוון צזה אל הכוון:

אור בהיר

חמור. מט) עד עתה. ג) פי' כיבום הא' שמכאן ואילך אינו מטמא משכב ומושב, אבל במגע מטמא עד כיבום ב'. נא)
 שכיבום זה למה. צב) בשלמא טבילת גופו וגלוח שערו הוא ענין טהרת הנגע שהיה בו, כמו ענין טבילת גר הבא לגייר, אבל בגדיו
 לא היו צהם נגע אלא שנטמאו עליו, ולמה לכבם, כדי ללבושם, הלא צלבישה נטמאו. צג) ובאמת הכיבום אינו אלא לקימן לו שאין
 עוד מטמא משכב ומושב. ולצעל פרדם יוסף נראה שדעת רבינו שאינו לריך כיבום בגדים, אבל מאחר שהכתוב לווח וכבם המטהר אח
 בגדיו אין לשמוע לו, ואפשר שאה"ג אס יראה ללבוש בגדים שנטמאו מטומאה אחרת כגון משך הרשות בידו, אבל בגדים שהיו עליו
 בשעת חלוטו גורה החורה של ללבושם בימי ספרו צלא טבילה, ומטעם הג"ל. צד) אבל בימי חלוטו חמור כמו הזב.

שביעא
 רישה ו'
 וית כ'
 לבושה
 ודכ"י

חויק קמ"י
 וכלל"י,

כדאיחא צ
 כל שערו

וכו' ע"י
 צמים ש
 צעל קר
 ציאת מ
 (ט"ו י'
 הזב טע
 והלא די
 צמים ח
 ע"כ, מ
 פירש כ
 לומר צ
 הוא מי
 מקוב,
 שדרש צ
 כן לה נ
 ייחור ו
 מתיבת
 דורש נ
 ולדבריו
 כהנים

גד) ופש
 אינו אלא
 חיים, אג
 חיים.

שיל"ת

ספר

תורת משה

על התורה

השלם והמפואר

ויקרא

מרבנו משה סופר זצוק"ל
בעל שו"ת וחידושי "התם סופר"

יוצא לאור במהדורה חדשה מושלמת ומפוארת
על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
עיר"ק ירושלים תובכ"א

מהדורת נוסענצווייג

פרעה וחביריו נרפא הצרוע מנגע הצרעת, שהמכה חלף והלך לו אבל הצרוע לא נרפא, ואין חפץ ה' בזה.

'כמעשה ארץ מצרים לא תעשו' היינו תשובת פרעה שלא היתה אלא לפנים וירא כי היתה הרוחה ויכבד את לבו

ובזה יש לפרש פסוק (להלן יח ג) **כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו.** ויש לרדק ממה נפשך, אי קאי האי 'ובחוקותיהם' גם אמעשה ארץ מצרים, אם כן למה לא כלל יחד כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו, ואי לא קאי אזהרת חוקותיהם אמצרים, קשה אמאי לא הזהיר גם אחוקת מצרים. ויש לפרש דהנה לכאורה לא סלקא דעתא שיעשו כמעשה ארץ מצרים^כ, אלא החשש הוא כמעשה ארץ כנען שהם באים שמה ויושבים ביניהם וילמדו ממעשיהם כאשר היה באמת, אבל ממעשה מצרים וחוקותיהם לא צריך אזהרה.

אך לכאורה גם מארץ כנען לא צריך אזהרה, אחר שזעקו אל ה' מהעבודה והעינוי (שמות ב כג), והושיעם ה' יתברך ויאמינו בה' וכמשה עבדו (שם

יד לא), איך ישוּבו ויעשו כמעשה כנען. אך איכא למיחש שיעשו כמעשה פרעה^{כד}, לזה אמר הכתוב כמעשה ארץ מצרים לא תעשו, כמו שנאמר גבי פרעה (שם ח יא) וירא כי היתה הרוחה ויכבד את לבו, הכי נמי בשעת עינוי וצרה צעקו ונושעו ויאמינו ושוב וישמן ישורון ויבעט (דברים לב טו), על כן אמר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו, מה היא מעשה ארץ מצרים היינו וירא כי היתה הרוחה ויכבד לבו, ושוב כמעשה ארץ כנען לא תעשו ובחוקותיהם לא תלכו^{כה}.

והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע.

(ד ג)

פירוש, שלא שב בתשובה מעצמו מהתעוררות לבו עד שנתנגע ואז נרפא מן הצרוע^{כו} ולא מעצמו, על כן צריך עוד כפרה ציפורים וקרבתו. אף על גב דמיסורי נגעים אתכפר ליה^{כז} (סוטה טו ע"א), מכל מקום עדיין צריך כפרה על שלא נתעורר לשוב עד שהביא עליו יסורין, מה שאין כן אילו היה נרפא מחטאותיו בלי צרעת לא היה צריך לקרבן, כי אדרבא זדונות היו נעשים לו כזכיות.

כיון שלא נגע מעצמו ש נתנגע מן צרוע קרבן משא"כ אלו התעורר מן הצרעת היו נעשים לו כזכיות

והנה נרפא נגי וְלֹא אָמַר מִן דברים וְעַל חֲטָא מוציא דיבה ערכיכט (טו ע) עין נקרא צרו שישב בדד ח נתכפר חטא כפירוש רש"י) אנשים על כן זה ונרפא חטא המחנה, עדיין והיינו צרוע. לאהלו שבעת כפירוש רש"י נ שיחה) אשר לו לו לעצמו בצרו (מה), והכא נמי וחז"ל דרשו (י

כת. בגמרא שם לשון הרע ועל ע צרות העין (שצרו לקיש מאי דכתיב "ועל צרות העין, ביתו לוי, וברש"י רבה י' ב): "אדם : אין לי, אשה אונ מה הקב"ה עושר לא היה אומר א יומא יא ע"ב ובר רע עדיין נשאר ' מצורע שאמרה ו היוצא בחי

כג. אחר שזעקו אל ה' מהעבודה והעינוי והושיעם השי"ת, כדלהלן. כד. שהינה תשובתו רק לפנים, וכשראה שהיתה הרוחה ויכבד לבו. כה. היינו אחר הרוחה לעשות כמעשה ארץ כנען, וזה גופא הוא כמעשה ארץ מצרים. (מין ההתעוררות תשובה). כלומר, שאחר שלא יעשו כמעשה ארץ מצרים לשוב רק לפנים, לא יבואו לעשות כמעשי ארץ כנען וחוקותיהם. כו. היינו על ידי הצרעת. כז. בגמרא שם: "חטאתו של מצורע ואשמו טעונין נסכים לפי שאין באין על חטא, איני, והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן על שבעה דברים נגעים באין וכו', התם מנגעיה הוא דאיכפר ליה". ופירש רש"י: "יסורים ובושת של נגע כפרו לו על אותו חטא".

וְהָיָה נִרְפָּא נִגְעַת הַצְרַעַת מִן הַצְרוּעַ.

(יד ג)

ולא אמר מן המצורע. הנה על שבעה דברים נגעים באים כח (ערכין טז ע"א), ועל חטא לשון הרע נקרא 'מצורע', מוציא דיבה רעה, כדאיתא בגמרא ערכין כט (טו ע"ב) ובמדרשות, ועל צרות עין נקרא 'צרוע' צר עין. והנה במה שישב בדד חוץ למחנה (לעיל יג מו) נתכפר חטא לשון הרע ומחלוקות, כפירוש רש"י (שם) הוא גרם כדירות בין אנשים על כן בדד ישב. וכשנתכפר לו זה ונרפא חטא מצורע ומותר לבוא אל המחנה, עדיין נשאר עליו חטא צר עין, והיינו צרוע. על כן עדיין ישב חוץ לאהלו שבעת ימים (להלן פסוק ח), כפירוש רש"י בנגעי בתים (ערכין שם ד"ה שייחד) אשר לו הבית, מי שייחד ביתו לו לעצמו בצרות עין, ונתחץ ביתו (פסוק מה), והכא נמי ישב חוץ לאהלו וביתו. וחז"ל דרשו (מועד קטן ז ע"ב) אהלו זו

ה' שרפא
ה' שרפא רע
ה' שרפא רע
ה' שרפא רע
ה' שרפא רע
ה' שרפא רע
ה' שרפא רע
ה' שרפא רע
ה' שרפא רע
ה' שרפא רע

ז שלא נכ
נצמד ער
דנגע לק
ז' קרעו
זא"כ אה
ועוד סג
ז דומם
שים לו כר

אשתו, שעל כל פנים אסור לו שיהנה מאשתו שבעת ימים לכפר על שלא רצה שיהנו אחרים משלו. ושפיר כתיב והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע דייקא לא.

וַיִּצְוֶה הַבְּהֵן וַיִּשְׁחַט אֶת הַצְּפוּר הָאֶחָת אֵל בְּלֵי חָרָשׁ עַל מֵים חַיִּים: וַיִּשְׁלַח אֶת הַצְּפוּר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַשְּׂדֵה.

צפור השחוטה והחיה יש לפרש דמרמוז, דהרי צפור מרמוז על פטפוטי דברים לב (ערכין טז ע"ב), ויש שני פטפוטין, אחד בדברי תורה, והשני בדברים בעלמא. ובתורה אמרו (ברכות סג ע"ב) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, היינו מיתת תאות הגופניות, ואמרו (תמיד לב ע"א, ובפי' הרא"ש שם) מי שרוצה לחיות ימית עצמו מתאותיו. וזה רמז צפור השחוטה אל מים חיים, דתורה נמשל למים חיים (ברכות נו ע"ב) שהיא נותנת החיים (ספרי דברים מח), והיא כמים הנצרך לכל נברא,

ה'צפור האחת'
מרכוז לפטפוטי
תורה, ונשחטה
'על מים חיים'
היינו שישחט
וימית תאותו על
התורה, והצפור
השניה היינו
פטפוטי דברים
בטלים ו'שילח
על פני השדה'
להרחקם

כח. בגמרא שם (ופירש"י): "א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין, על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגול ועל צרות העין (שצרה עינו באחרים ואינו מהנה שכיניו מכליו ע"י שאלה)". כט. שם: "אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת תהיה תורת המצורע, זאת תהיה תורתו של מוציא שם רע". ל. שם: "ועל צרות העין, דכתיב (להלן פסוק לה) ובא אשר לו הבית וגו' ותנא דבי ר' ישמעאל מי שמויחד ביתו לו, וברש"י שם: "שייחד ביתו - כלי תשמישו, שלא השאילם לאחרים". ועיין במדרש (ויקרא רבה ז ב): "אדם אומר לחבירו השאילני קב חטים ואמר לו אין לי, קב שעורים אין לי, קב תמרים אין לי, אשה אומרת לחברתה השאילני נפה היא אומרת אין לי, השאילני כברה ואומרת אין לי, מה הקב"ה עושה מגרה נגעים בתוך ביתו ומתוך שהוא מוציא את כליו הבריות ראות ואומרת לא היה אומר אין לי כלום, ראו כמה חטים יש כאן, כמה שעורים, כמה תמרים יש כאן". ועיין זומא יא ע"ב וברש"י שם ד"ה למי. לא. כלומר שאף שנרפא נגע 'הצרעת' דהיינו חטא מוציא רע עדיין נשאר 'הצרוע' חטא צרות עין. לב. שם (וברש"י): "אמר רבי יהודה בן לוי מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי ציפרים לטהרתו, אמר הקב"ה הוא עושה מעשה פטיט (לשון קול היוצא בחשאי) לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט (שהצפרים צועקין בכל שעה)".

ה'צפור האחת'
מרכוז לפטפוטי
תורה, ונשחטה
'על מים חיים'
היינו שישחט
וימית תאותו על
התורה, והצפור
השניה היינו
פטפוטי דברים
בטלים ו'שילח
על פני השדה'
להרחקם

וזה ענין המפספט ישחוט וימית תאותיו לג. ואת הציפור השני היינו הפספוט השני ישלח על פני השדה להרחיקם, ויהיו דבריו מועטים.

וְנִתְּתִי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַחֲזַחְתֶּם. (יד לד)

במד"ש (ויקרא רבה יז ז) מרמז כאן [חורבן] בית המקדש, שבא הקב"ה אל הכהן ירמיה ואמר לו כנגע נראה לי סמל הקנאה בקירות הבית, עיי"ש במדרש לר. והנה כתיב ונתתי נגע צרעת, הקב"ה חולה בעצמו כביכול, על

הפסוק מרמז לחורבן בהמ"ק הסגר ב' שבועות כתיב בקרא בהדיא ושלישי רק מדרשא כי לא נודע זמן בית השלישי

דרך ואשר הרעותי (מיכה ד ו) כדאיתא במסכת סוכה לה (נב ע"ב). והנה לא כתיב בקרא כי אם שני שבועות, ומדרשא נפיק עוד שבוע שלישי לו (תו"כ מצורע פרשה ז ה"ז), שאז אם עמד בעיניו מטהרים, רמז לשלשה בתים לו, והשלישי אינו מרומז בפירוש אלא בהסתר, כי מליבא לפומא לא גליא ליה (מדרש שוחר טוב תהלים ט).

צָרַעַת מִמְּאֵרַת הוּא. (יד מד) [עיינן פרשת תזריע לעיל עמ' קצה ד"ה צרעת נושנת].

הפמרת מצורע

מלכים ב ז

אמרו חז"ל (סוטה מז ע"א, סנהדרין קז ע"ב) שהיה זה גחזי ובניו, ונצטרע מפני שהיה עינו צרה וגו'.

וְאֶרְבָּעָה אַנְשִׁים הָיוּ מְצָרְעִים פֶּתַח הַשָּׁעַר וְגו'.

גחזי חטא שהיה עינו צרה בתלמידים ולא האמין שהכל למעלה מהטבע וטס איז קימוץ כלל

לג. היינו שהמפספט ועוסק בדברי תורה ישחוט וימית תאותיו. לד. וז"ל: "בבית ארץ אחוזתכם זה בית המקדש שנאמר (יחזקאל כד כא) הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם, ובא אשר לו הבית זה הקב"ה שנאמר (חגי א ט) יען ביתי אשר הוא חרב, והגיד לכהן זה ירמיה שנאמר (ירמיה א א) מן הכתנים אשר בענתות, כנגע נראה לי בבית זו טינופת עבודה זרה, ויש אומרים זה צלמו של מנשה, הה"ד (יחזקאל ה ה) והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה הזה בביאה". לה. שם: "ארבעה מתחרט עליהן הקב"ה שבראם ואלו הן, גלות כשדים ושמעאלים ויצר הרע, יצר הרע דכתיב ואשר הרעת". לו. זה לשון תו"כ: "ובא הכהן וראה והנה פשה, כמה הוא מדבר וכו', שבא בסוף שבוע ראשון ומצאו עומד ובא בסוף שבוע שני ומצאו פושה מה יעשה לו וכו', תלמוד לומר ושב הכהן ובא הכהן, זו היא שיבה זו היא ביאה, מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף ביאה זו חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע", והובא ברש"י להלן פסוק מד, עיי"ש באריכות. לז. היינו ג' בתי מקדשות. לח. במדרש שם: "ר' שמואל מתני בשם ר' יהודה אם יאמר לך אדם מתי קץ הגאולה באה, אל תאמין בו, לפי שכתוב (ישעיה סג ד) כי יום נקם בלבי, ליבא לפומא לא גלי, פומא למאן גלי". וראה בגמרא סנהדרין צט ע"א (וברש"י): "מאי יום נקם בלבי, אמר רבי יוחנן ללבי גיליתי לאבריי לא גיליתי (שלא הוצאתי דבר מפי שהיו איברי יכולין לשמוע, אבל בלבי היה טמון הדבר)".

בתלמידים לט ואנ זה לפני מאה ° עין יש כאן, והג ה' את ברכתו. ו נצנצה בו, דהנד פסח) כהא לחמ ייתי ויכול, והנו טז) מי שאינו מ: נסים נסתרים לו לו חלק בתורת שום חילוק אם העומדים לכלות שהנס נגלה לנו של שלמה המי (מלכים-א ה ה)

והוי יודע שהנ שהקב"ה וגבול לכל מה המאמין [מאמין ושם אין קימ הגאולה בשבת

לט. בגמ' שם אנ מה שהביא מרן י [דאיתא: "מפני מ מפני מה] שביאר הכסף ובגדים מנ לעונש זה אלא כי שוא. (שער יוסף) "ואיש בא מבעל ויאמר תן לעם וי אמר ה' אכול והו גם בדרשות (ח"ד) אלישע שמעו דב

לקומי אמרים מהורים
 סמאורי הנולה אדירי התורה ויסודי העבודה
 ארסורי בעלזא זצלה"ה
 אשר האירו באור תורתם וקדושתם
 וכבריהם הקדושים והמהורים
 העומדים ברומו של עולם

חלק זה הוא אמרי קדש שיצאו מפום
 ממלל רבנו קדש הקדשים עטרת תפארת
 ישראל משוש כל הארץ לו דומיה תהלה
 כ"ק פרן

יהושע

זצלה"ה זי"ע ועכ"א

המקם והמסדר
 ישראל קלפהולץ

לומר, דכשאומרים על אדם שהוא מצורע הכוונה שיש לו צרעת, אבל אם אומרים על אדם שהוא איש צרוע הכוונה על גוף האדם בעצמו שהוא איש צרוע ולא שהצרעת טפילה לו וק שהוא בעצמו איש צרוע. ואיחא שהצרעת באה על האדם בגלל עון לשה"ר או שאר דיבורים לא טובים, שאין לך עברה גדולה מזו. והנה כשאיש ישראל מקיים מצוה אחת בשלימות כיללת המצוה הזאת את כל התרי"ג מצוות, כי המצוה הזאת גוררת אותו לקיים את כל המצוות, וכן בעבירה כשעושים ה"ו עבירה אחת היא כוללת את כל העבירות, כי עבירה גוררת עברה. והנה אף שכל אדם צריך תמיד לעשות חשבון הנפש באיזה אופן שיהיה, בכל זאת צריך להשתדל ולחשב עצמו בטוב, ולחקן עצמו בשלימות על הכל. וזו הכוונה: "ואת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו", היינו כשמחשב עצמו לפני ה' ית', "והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע", שיראה לחשב עצמו על הכל ולהסתכל ולהחבונן בעצמו שהוא איש צרוע כנ"ל, ולחקן עצמו בשלימות על הכל. יעזרנו השי"ת שנחקן כל רמ"ח איברינו וכל הכחות וכל החושים ושנתקן ונטהר עצמנו לפניו ית' בשלימות.

76 את הצפור החיה יקח אותה. פירש"י ז"ל: מלמד שאינו אוגדה עמהם (עם עץ הארז והאזוב ושני התולעת). יכול וכו' לא תהא בכלל טבילה, ת"ל וטבל וגו' החזיר את הצפור לכלל טבילה. ע"כ. ואפשר לומר הטעם שהיה צריך קיחה לבדה, דאיחא בזה"ק, שכמו שהנגעים באים על לשון הרע, כך באים ה"ו נגעים על אותם אנשים שמחמת שפלותם בעיני עצמם לא אמרו דברים שהיו צריכים לאומרם, כי השפלות הזו אינה ראויה וצריך האדם להתחזק ולומר מה שצריך במקום ובזמן שצריך. ולכן לוקח שתי צפרים, כי הצפרים מפטטים בצפצוף קול, והצפור השחוסה רינזו על לשון הרע, שישתוק מלדבר דברים אסורים, כמו שהצפור השחוסה שותקת, ובהצפור החיה כתיב: "ושלח את הצפור החיה על פני השדה", דהיינו שתוכל לצפצף בקול, והיא רומזת לאותם האנשים שצריכים לומר יאננם אומרים. ולכן הצריכו לקחת את הצפור החיה לבדה, לרמז שיש מקום שצריך לדבר, ולהבדיל מהצפור השחוסה, הרומזת על שתיקה.

פ ר ש ת א ח ר י

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנם לפני ה' וימותו וגו' בזאת יבא אהרן אל הקודש. שאלתי לא"א ז"ל על מה שאמר המגיד אל הב"י שימות על קדוש שמו יתברך ולא מצינו שהיה כן. והשיב לי שהב"י מסר נפשו לה' הרבה פעמים והשי"ת ברוב רחמיו החיה אותו. ובאוה"ח הקדוש מפרש בקרבנם לפני ה' וימותו שמגודל הדביקות יצאה נפשם. וע"ז אמר: בזאת יבא אהרן אל הקודש - בדביקות כזאת, כלות הנפש, אלא שהוא מובטח שיחזירו לו החיות. (הדיין מזענטא)

בזאת יבא אהרן אל בתחבולות תע אם עשית חבילות ש רמות - והיו לט בניכם, וידיים שו מחשבות און - והי לרעה - הוי רץ אח ואתם עדי נאם ד' ומשלח מדנים בין התחבולות צריכים מלחמה, ומסיים: מצוות, שהוא אחרי ואין צריך החבולות השי"ת שהם כנגד ה שביכולתו אין איב אינו בשלימות, עו ולפעמים כשהאדם בי מחבייש הוא לקיים וליפול בעצבות ח" לאדם איך לחזק א"י של מצוות", שגם או גם מעשיית מצוות, המצוות, אלא אדרבו חבילות של מצוות ו רואה שהעבירות שנו האדם מעשיית המצו ואיחא שם עוד במדו לבית קה"ק, וכו', בזכות מילו בזכות שבטים וכו'. תרומה וכו', בזכו עכ"ל. ויש לבאר, קרבנות, לא היחה הרצון האמיתי הוא להשלים עצמנו לפני קרבנות התמידים וי המדרש בתחילה בזאו והכונה כי עיקר הו הכל בשלימות גמורו

פרי עץ חיים

שחיבר חסידא קדישא הרב האלקי מרנא ורבנא חיים ויטאל
זלה"ה כפי מה ששמע מרבו מובהק הרב האלקי החסיד והעניו
בוצינא קדישא מרנא ורבנא יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה אשר
דיבר בקדשו כפי הקבלה האמיתית שקיבל מפי אליהו ז"ל.

עם הוספות:

א. השתדלנו להשלים המלים, בכל מקום שהיה כתוב חצי תיבה וקו אחריו.
ב. שמנו נקודות בין הפסקות ובכל ענין שלם התחלנו בדיבור המתחיל.
ג. הספר מפוסק ונרפס באותיות מרובעות. ד. עם הגהות ומראה מקומות על רוב
מאמרי חז"ל בש"ס ובזוהר הקדוש ומכל כתבי רבינו האר"י זיע"א ומספר עץ
החיים עם פנים מאירות ומסבירות ותלמוד עשר הספירות למרן האר"י הלוי
אשלג זיע"א בעהמ"ח ספר הסולם פירוש על הזוהר.

עד שער עולם העשיה מלוקטים ומסודרים ע"י הרב יהודה צבי ברנדוויין זצ"ל
מחבר ספר מעלות הסולם על תיקוני הזוהר והגהות ומ"מ על כתבי האר"י ז"ל.

המהר"ר: הרב אברהם ברנדוויין
בן אדמו"ר רבי יהודה צבי זצ"ל

שנת כי תורתך שעשועי לפ"ק

רומזים רק אותן לכרם, וזהו אמן יה"א שמייה וכו'.
 ונחזור לענין, כי גם בכאן הוא דומה לזה, רק שהוא באופן אחר, והוא, כי ההפרש שיש בג' אלהים אלו, הוא כאות ה' לבדה, לכן אנו רומזים לג' שנויים שיש בג' ההין אלו, בסוד ציור ה', ולא בסוד מילויים רק בסוד פשוטים, ולפי שבהיותה פשוטים אין הפרש ביניהם, להכיר איזה של חכמה, ואיזה בינה ואיזה של הדעת, וכבר הדעתין שיש זמן שאין אלו ה' דאלהים מלאים, וא"כ במה יבדלו אחד מחבירו, רק בציור. והוא עד"ו, והוא: כי אלהים דחכמה, הה' צורתה ד"י, ושל בינה, ד"ו. ושל דעת, ו"ו.
 והענין, כי ו' שבתוך הה' היא קטנה בלתי ראש, ולפעמים נקרא י', והוא, כשהוא מצד חכמה, נקרא י'. וכשהוא מצד הבינה, נקרא ו', כי הוא סוד ה"א, הנקרא ו', בהיותה בסוד עיבור בחוכה. אך מצד החכמה, היא טיפת י' לבד. ומצד דעת, נעשה ג' ווין הנדעים, כי היא אמא שמתפשטת בג' קוי ה"א, שצורתה ו', והדעת הוא קו האמצעי שצורתו ו', ולכן כל ההין נעשה ווין, והוא שאנו צריכין לצייר סוד המצות בג' ציורין אלו, והוא כי הלא בארנו, כי בסוד הגדלות ב' של אבא, אנו קוראין מצה ראשונה ע"ב, והב' ס"ג, והם חר"ב של אבא, ולכן אנו מניחין השלימה ראשונה, כי היא כנגד החכמה שהיא שלימה, אך הב' היא הפרוסה, שאנו חולקין לב', והוא כי היא סוד מוח בינה, הנחלקת לב', והוא כמו שידעת כי צורתה ה', וצורת ה' היא ד"ו, נמצא כי מן אות ה' א', נעשה אותיות ד"ו, והוא סוד עיבור ווין שבתוך הבינה, כי מן הבינה הנקראת ה', יוצאין ווין, שצורתו ד"ו, כי ד' רומז למלכות, וו' רומז לז"א כנודע, אך בהיותם בה' הם חיבור א'.
 הרי בארנו, איך מצה ב' היא בינה, ולכן נפרסה, ולכן צורתה ד"ו, לכן צריך לבצוע חלק א' גדול, מן חלק הב' הגדול, נגד הו', הקטן נגד הד', כי מספר ו' יותר מן מספר ד'. וחציו הראשון הגדולה, אנו מניחין לאפיקומן, שצורתו ו'. וחציו

הב' שצורתו ד', אנו מחברין אותה עם המצה הראשונה השלימה, ומכריכין עליה המוציא, ואכילת מצה, המוציא נגד השלימה, ואכילת מצה נגד הפרוסה הב'.
 אנו אומרים הא לחמא עניא, כמאמר רז"ל מה דרכו של עני בפרוסה. והענין, כי תחלה צורתה ה', ונפרסה, ואנו לוקחין חציה שהיא אות ד', הנקרא לחמא עניא, כי ד' פי' דלה ועניה, והנה בחיבורה עם ראשונה, אז נעשית צורת ד"י, נגד השלימה שהיא י', וד' נגד הפרוסה. ולהיותה פרוסה, אנו צריכין לחברה עם השלימה, ואז תקרא שלימה ד"ו. הרי בארנו ב' ציורין, ד"י חכמה, וד"ו נגד בינה. והמצה ג', ג' ווין, שהוא מצה ג', ולכן כנגדה ג' ווין שבציור ה', הרי נתבאר סוד המצה, ובוה נשלם כל גדלות ב' דאבא, כי נכנסו כולם ביחד.

ועתה נבאר הכוונה בקיצור נמרץ

יחין: נכנס מוח בינה דקטנות א' דהוד דאבא, בבית ז"א, ויכוין שמצה זו האמצעית, שהוא הלוי, היא סוד ה' בציור ד"ו, ויכוין להאיר הד' הזאת. ולפי שכאשר נכנס אלהים דיה"י קטנות א' דמות חכמה דאימא, נכנס עמו גם ב' אלהיים דהוד ויסוד אימא כמ"ש לעיל, וכדי שלא יתגבר הדין, כאשר נכנס מוח בינה דקטנות א' דאבא, נכנס עמו גם כן קטנות א' דמות חכמה, ודמות הדעת שצורת ה' שבהם הוא ד"י, או ג' ווין כמ"ש ל', כי כאן נכנס ה' ציור ד"ו, והבן זה היטיב. מגיד: כבר ביארנו לעיל, כי תחלה יש לו מוחין מנצח הוד יסוד דאמא, ואחר כך מחג"ת דאמא, ובנה"י שם יסוד דתבונה, ובחג"ת שם יסוד בינה כנודע, אם כן נמצא שמקום ראש התבונה, שם הוא סיום נצח הוד יסוד דבינה, אף על פי שאנו קוראין אותה חג"ת דבינה, הוא כאשר נכללים בינה ותבונה יחד, אז הוי שם חג"ת דבינה, וכאשר נחלקים, אז הוי שם נה"י דבינה כנודע בדרושים. נמצא מקום גדלות זה הב', הוא מקום פה תבונה, ג"ר שבה, לכן נקרא חג פסח, פירש: פ"ה ס"ח, כי

הוא פה התבונה, וזה סוד סיפור יצ כמ"ש לקמן.
 ועל המצה פרוסה שהיתה ה' בציור לעיל, אומרים הא לחמא עניא, דע, כי הוא מזל בנים, לכן כל אמהות היו בי מרחל, אמנם בלהה היה לה ב' ההי"ן רחל בא אל שפחתי אולי אבנה ממנה אות ה' יתירה שהיא מזל בנים, וכן זנ וד' זאת היא סוד המילה, שממנה ובכוחה, כמ"ש לעיל. אך בעון שחנתו במצרים, באמרו הא לכם זרע, וחתו אחרת גרם לחמא, סוד מזל ע"ה, ש במזל כנודע, שיהיה עני"א בגלות ו שרחמי המקום גאלנו משם, כשם ע" אותיות, והוא מספר ה"א לחמ"א עני לחמא עניא הוא, ה' אחרונה שכשם, עני, בחסרון הלבנה, כשאין היסוד נקרא הוא עני, והיא עניא, כמד"א אשר הוא אוכל, והיא היתה בגלות אבותינו, ומשפעת להם, כמד"א עמו וז"ש די אכלו אבהתנא בארעא ד ה' יש לה ב' ציורים או ד"ו, או ד"י תקבל מת"ת שהוא סוד ו', יצטייר וכאשר תקבל מיסוד לבד בלי שפע מ לחם עוני, ויצטייר בה סוד ד"י, ח אבהתנא כו'. כי היו נשפעים כשהי יסוד לבדו, והבן זה.
 כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ר"ל, היסוד שהוא עני, ורעב לחם ולא היה מקבל מת"ת, ייתי עתה ידווג עם המלכות בסוד הטיפה היו דרך חוט השדרה, שהוא ת"ת בסוד ו יתעורר ברית קדוש לזווג, יקדימו ו הפה עליון, בסוד פ"ה ס"ח, וזהו כ דצריך לנוקבא, ייתי ויפסת, ימשי עליון, והמוחין הם סוד חיי"ם, ב כנודע.
 השתא הכא, לשנה הבאה באר הכוונה, כי בחוץ לארץ, אין זווג ל מלכות, רק יסוד עם מלכות, בלי

(ה) פסחים קט"ו:

מת"ת, כמ"ש לעיל, ו"ש השתא הכא היינו בח"ל, ואין הזווג שלם. אך לשנה הבאה בארעא דישראל, הוא זווג שלם, ת"ת עם מלכות, כי ארץ ישראל הוא בלאה, כי היא נקראת ארץ, ועומדת אחורי ישראל, פנים נגד אחורי ישראל כמ"ש לעיל, לכן נקרא ארץ ישראל, ושם סוד התירות כנדע, לכן אמר תיכף השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין. כי יזדווג המלך עם ארץ ישראל העליונה סוד לאה, וכאשר יהיה הזווג זה, אז הוא מקום התירות והבן זה.

מצאתי כתוב בפירושו מורי הרב זל"ה: הא לחמא עניא, הא פי: היא ה' אחרונה שבשם, ונקרא עניא, דלית לה מגרמא כלום, אלא מה דיהבין לה. והנה ה' זו יש בה ב' ציורים: ד"ו, ד"י. והנה כל א' מב' ציורים, מורה על בחינת זווג א', כי ה' אחרונה צורתה ד"י, מורה על זווג יסוד ומלכות. והנה במצרים, אז היתה שכינה בגלות, והיה בא לה השפע ומוזן מן היסוד הנקרא י', והיא נקראת ד', שהיא דלה ועניה, הרי ד"י. ואחר כך מוזוג זאת, היו גם כן נזונין אבותינו במצרים, וזהו די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, כי מן זווג שצורתה ד"י, אכלו, כי גם זווג נקרא בלשון אכילה כנדע. ונקרא ג"כ עניא, מפני שנתן לה היסוד משלו, כי היה מקובצים בו ה' חסדים וה' גבורות. והנה נדע, כי הנוקבא מתגדלת מצד ה' גבורות, והם ה' הויו"ת העולין ק"ל, והוא בחינת ה' הרי קל"ה, כמנין מצה, וכמנין עניה, וזה הא לחמא עניא, ר"ל ה"ג לחמא עניא העולה מצה, שהיא לחמא עניא.

כל דכפין ייתי ויכול, הנה כי היסוד נקרא כל, כי הוא כולל ה' חסדים וה' גבורות, כמ"ש בזוהר, כליל שיח בקרטיפא חדא. והנה ה' חסדים וה' גבורות מתפשטין מחסד עד הוד, והם ה"ס, כל א' כלול מ'י, הרי כל. ואחר כך כולם מתקבצין ביסוד, ובו נכללין, וזהו כל דכפין, כי כל השפע בא למלכות מצד היסוד, וממנה לעולמות. כל דצריך ייתי ויפסח, והנה צריך להמשיך מן הפה העליון, מוזוג הנעשה בה המוחין העליונים, הנקראים חיים, וזהו פ"ה ס"ח, כי צריך להמשיך הפ"ה מן המוחין הנקראים חיים, גי' ס"ח, וזה

הוא פה התבונה, וזה סוד סיפור יציאת מצרים כמ"ש לקמן. ועל המצה פרוסה שהיתה ה' בצירור ד"ו כמ"ש לעיל, אומרים הא לחמא עניא, דע, כי הה' שבשם, הוא מזל בנים, לכן כל אמהות היו בשמן ה', חוץ מרחל, אמנם בלהה היה לה ב' ההי"ן, לכן אמרה רחל בא אל שפחתי אולי אבנה ממנה. פירש: מצד אות ה' יתירה שהיא מזל בנים, וכן זכחה להבנות, וה' זאת היא סוד המילה, שממנה יוצא הזרע, ובכוחה, כמ"ש לעיל. אך בעון שחטם יוסף אותה במצרים, באמרו הא לכם זרע, וחטם ה' ברשות אחרת גרם לחמא, סוד מזלא ע"ה, שהבנים תלויים במזל כנדע, שיהיה עני"א בגלות מצרים. אלא שרחמי המקום גאלנו משם, בשם ע"ב, שבו רי"ו אותיות, והוא מספר ה"א לחמ"א עני"א. ופי' הא לחמא עניא הוא, ה' אחרונה שבשם, הנקרא לחם עוני, בחסרון הלבנה, כשאין היסוד מקבל שפע, נקרא הוא עני, והיא עניא, כמד"א כי אם הלחם אשר הוא אוכל, והיא היחה בגלות מצרים עם אבותינו, ומשפעת להם, כמד"א עמו אנכי בצרה. וז"ש די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. והנה ה' יש לה ב' ציורים או ד"ו, או ד"י, והוא כאשר חקבל מת"ת שהוא סוד ו', יצטייר בה סוד ד"ו, וכאשר חקבל מיסוד לבד בלי שפע מת"ת, אז היא לחם עוני, ויצטייר בה סוד ד"י, וז"ש די אכלו אבהתנא כו'. כי היו נשפעים כשהיתה בזווג עם יסוד לבדו, והבן זה.

כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח. ר"ל, היסוד שהוא עני, ורעב ללחם הוא המלכות, ולא היה מקבל מת"ת, ייתי עתה ויכול, היינו יזדווג עם המלכות בסוד הטיפה היורדת מן המוח דרך חוט השדרה, שהוא ת"ת בסוד הדעת, וכאשר יתעורר ברית קודש לזווג, יקדימו הנשיקין בסוד הפה עליון, בסוד פ"ה ס"ח, וזהו כל: הוא יסוד, דצריך לנוקבא, ייתי ויפסח, ימשיך מוחין פה עליון, והמוחין הם סוד חיים"ם, בגימטר' ס"ח כנדע.

השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. הכוונה, כי בחוץ לארץ, אין זווג שלם ת"ת עם מלכות, רק יסוד עם מלכות, בלי קבלת שפע

עם המצה המוציא, כילת מצה

אמר רז"ל כי תחלה שהיא אות עניה, והנה ז' ד"י, נגד ולהיותה לימה, ואז יורין, ד"י יין, שהוא זרי נתבאר דאבא, כי

רץ זה דאבא, ית, שהוא להאיר הדי"ן קטנות ה' אלהי"ם ולא יתגבר א' דאבא, מה, דמחח וו ג' ודי"ן זה היטיב, ש לו מחין ת דאמא, יסוד בינה זבונה, שם ל פי שאנו זר נכללים נה, וכאשר בדרושים. פה תבונה, ה' ס"ח, כי

ספר
ארץ צבי

אמרות מהורות, דברי מוסר וחסידות
על סדר הפרשיות

מכת"י אשר השאיר אחריו

מרן רבינו הקדוש, גאון אדיר בנגלה ובנסתר
צ"ס"ע, רב פעלים מקבצאל

מוהר"ר אריה צבי פרומר הי"ד

אבד"ק קו"ג'גלוב

ראש ישיבת חכמי לובלין

חלק ראשון

מהרורה שליטת

נדפס פעיה"ק ירושלים תוכב"א

שנת תשס"ז

על זה ניתנה לו מצות פרו ורבו, (אף שזו נאמרה קודם חטא עצה"ד, אבל קמי שמיא גליא [עי' זוהר בראשית כ"ג, א, וב"ר כ"ז, ז] והקדים המצוה לפני הקטרוג — המגיה). וכיון שהיא מצוה, עי"ז נסתלקה מדה"ד, כי נגד מצוה אין רשות ופתחון פה למקטרג לבטל מצוה. וכיון שהיתה המצוה מפני מדה"ד, ע"כ נאמרה דרך הסתר, [וכעין זה בפסחים (ק"ט, א) וידי אדם מתחת כנפיהם, שהקב"ה ידו פרוסה לבעלי תשובה מפני מדה"ד], שבפשיטות תהי' ברכה, ובפנימיות תהיה מצוה, כדי שלא יקטרג.

וככה י"ל כאן, שהיתה מידת הדין מקטרגת, הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, והיתה העצה, ליתן להם עתה המצוה: לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, ונגד מצוה אין פתחון פה למידת הדין, ומשום הכי ניצולו. וכיון שהיה מפני מידת הדין ע"כ נאמרה בלשון מוסתר, שבפשיטות תהיה רק הבטחה, ובפנימיות מצוה, וע"י כוח המצוה ניצולו. וזה פירושו: מה תצעק אלי, כי כאן לא תפעול התפילה מאומה לשנות הדין, כי מדה"ד מתוחה בתוקף, רק העצה לצוות להם המצוה: לא תוסיפו לראותם, ויסעו מהם. וזה: דבר אל בני ישראל [היינו מצוה הנ"ל] ויסעו, ועי"ז יוכלו לנסוע מהם, כדי שלא יצטרכו לשוב למצרים ולעבור על הלאו דלא תוסיפו לראותם. (תרפ"ג)

מה תצעק אלי (י"ד, ט"ו). אונקלוס תרגם: קבלית צלותך. שכל את ידיו ליישב קושית הרמב"ן, [וכן הוא בזה"ק], דמה שאלה היא זו: מה תצעק אלי, הרי לעת צרה וצוקה כזאת האם החרש יחריש? ע"כ תרגם אונקלוס: קבלית צלותך, נראה שמפרש הקרא: מה שתצעק כבר הגיע אלי, וזה: קבלית צלותך.

גם מרומז בזה דעיקר התפילה היא הכנעה וכובד ראש, ולפי מה שעומד בהכנעה, בשפלות רוח ושבירת הלב לפני מלך הכבוד ב"ה, לפיהו תתקבל תפילתו. וכדאמרינן בפ"ק דסוטה (ה', א) אין תפילתו של אדם נשמעת אלא אם כן משימ לבו כבשר. וזה: מה תצעק אלי, שה"מה" שבכם [מה אני ומה חיי] צועק אלי, וממילא נשמע, קבלית צלותך. (תרפ"ו)

7 אִז יִשִׁיר מֹשֶׁה (ט"ו, א'). ברש"י, אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה. יש להבין מה קמ"ל בזה, הלוא כל פעולה שאדם עושה קדמה לו מחשבת הלב שיעשה כך, ומ"מ לא מצינו במקום אחר, "עלה בלבו" שיעשה, רק שעשה. גם איתא במדרש על זה (פכ"ג, ג') הדא הוא דכתיב, נופת תטופנה וכו', אמר משה לפני הקב"ה, יודע אני שחטאתי לפניך באז, שאמרתי ומאז באתי אל פרעה, לכך אני משבתך באז, הה"ד אז ישיר משה וכו', דרך הצדיקים במה שהם סורחים הם מתקנים. וצריך ביאור, דמה ענין אז ישיר משה לאז באתי אל פרעה, אטו בלשון לבד הדבר תלוי, בודאי הדבר תלוי בענין, שצריך לתקן באותו ענין שבו חטא. והנה במהר"ל (גבורות ה', פמ"ז) מייתי מכילתא, יש אז לשעבר ויש אז לעתיד לבוא, עי"ש באורך, נראה מזה דלשון אז מורה שלא אירע הדבר בזמנו, רק אז לפני זמנו וזה אז לעתיד לבוא, או לאחר זמנו וזה אז לשעבר.

ונראה דזו היתה תרעומת משה באמרו: ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, הורה בתיבת או שביאתו לפרעה היה בגדר אז, היינו שלא בזמנו, שלא היה עדיין הזמן להגאל, דאל"כ לא היה גורם ריעותא. ובתיבת הרע לעם הזה נראה הכוונה לרע ברוחניות, ולא בגשמיות לבד, כי את זה לא היה מרע"ה קורא רע, כי בודאי ידע משה גודל מעלת היסורין, כמבואר הרבה בגמ' ובמדרש רום ערכם, אך מאחר שראה כי אחרי בואו אל פרעה ירדו ישראל עוד יותר לעומק תחת,

איסור
(כ"ו,
אי לד.
י"ל לא
לנתקם

מקור.
בברכת
הארץ.
ים היא
ייטב"א
ישראל
דעיקר
שבלאו
(תרפ"ג)

: קי"ו,
לאפוקי
"ט, ב)
זה נדה
וא באה
בעתו
ם ברית
זי מפה
ספורנו
(תרפ"ג)

ז ישוב,
ו בארץ
יא זבת
יילה אז
ל תיקון
ז הארץ
(תרפ"ג)

זות היא
זות היא
זנו מות
א באיש
לקטרג,

העומק תחת, ש
נתגברו אצלם ו
דביקות, ע"כ או

או ישיר מ
נאמר אלא ישיר
דברש"י ברכות
גאולה לתפילה י
המלך ומצאו שז
בתשבחות וקלונ
לתבוע צרכיו, עו
שהן שבח והוד.
וקלוסין דווקא ו

תשבחות וקלוסי
האהבה שהיתה ו
ראה יחוקאל, וגי
ורוממו לאל ונת.
את עצמו כאילו
אחד מישראל גז
לישראל בשעת ו
הירושלמי אוהבו
נעורים. וע"כ דח
רוממו, בשירה
פתח לדורות שנו
או ישיר, לשו
להשי"ת ולומר לו

או ישיר מ
התורה (רש"י ט
לעתיד אחר גמר
יודרך החומר וא
ישיר, כי השירה
או נתעוררה בלב
(בלק כ"ג, כ"א)
טמונה הארה ממ
נפתחו בלבם כל
לשורר מעין העו
וצ"ל, "עס איז שו
ומחמת עוצם התנ
ובזה יש לפו
פרעה הרע לעם
שהגאולה וגם בי

ע"כ אמר הרע לעם הזה. והנה שמעתי בשם הרה"ק הרבי ר"ב זצ"ל מפרשיסחא,
פירוש הבוחר בשירי זמרה, שבוחר בשיריים של הזמרה, מה שנשאר בלב ואינו יכול
להוציאו בפה, עכדה"ק. ויש לבאר זה עפ"י מה דאיתא בס' באר הגולה, לבאר ענין:
כאשר זמם ולא כאשר עשה, אם נהרג אין נהרגין. וביאר דעיקר דין כאשר זמם הוא
משום: ובערת הרע מקרבך, והחושב רע על חבירו דבוק במחשבה רעה ושייך בזה
„ובערת הרע", אמנם כל זה אם זמם בלבד, אך כאשר עשה והוציא מחשבתו לפועל,
כבר יצאה מחשבתו מאתו ואינו דבוק עוד במחשבה רעה, ולא שייך „ובערת הרע",
עיי"ש. וככה במידה טובה מרובה, אם חושק ומתאוה לשורר ולזמר לקב"ה ואינו יכול,
הנה הוא דבוק ברעותא טבא ודבוק בטוב, אמנם אם מוציאו לפועל אינו דבוק עוד
במחשבה הטובה. עוד י"ל כמו שמצינו בסוף נדרים, דמים גנובים ימתקו, ומי שאין
לו פת בסלו הוא מתאוה לו יותר, ככה במצוה, כשאינו יכול להוציא מחשבתו לפועל,
מתרכים הגעגועים ביתר שאת ויתר עז, ואז יש לו רעותא דליבא שלים באהבה רבה
לאדון כל, ע"כ כשאינו יכול להוציא הזמרה בפיו, הוא יקר יותר.

- והנה שירה היא דביקות וקשה מאד לבשר ודם לבוא לזה, אך באמצעות רעותא
דליבא שלים יכולים לזכות לזה. ועיקר השירה שזכו ישראל, ע"י שלא היה בהם
דילטורין וששמרו פיהם ולשונם מרע, זכו לעומתם בקדושה לשורר ולזמר למלך
עליון ית'. דמיון לזה איתא בשם האר"י, שיש לכוון בברכת אהבה רבה, בלהודות
לך — מעשה מרים. הנה דלשון הרע הוא היפך להודות לך. וזה היה במצרים בשעה
שסרו מרע מהיות בהם דילטורין. אך אז עדיין לא יכלו לשורר כי הדיבור היה בגלות
[כדאיתא בספה"ק: פסח — פה"סח, שיצא הדיבור מגלות] ונתעורר אז בלבם חשק
עצום לשירה ולא יכלו להוציא הדיבור בפה.

וביותר היה זה כשבא משה אל פרעה והתנוצץ אז אור הגאולה, כי שליחות זו
היתה לגאולה, בודאי התנוצץ מיד אור הגאולה בקרב לבם והתגברו הגעגועים לשיר,
ומ"מ בענין להוציא את הדבר לפועל, היה להם או הסתר עוד יותר ושלילת היכולת,
כמ"ש: הרע לעם הזה, שהרגישו בעצמם ריחוק גדול יותר מאשר קודם, ועיי"ז
התגברו הגעגועים ביותר, ולפי עוצם הגעגועים וחשק דקדושה, עיי"ז יצאה את"כ
השירה בתוקף נפלא וברעותא דליבא יתיר, דוגמת הקשת שכל מה שמושכין יותר את
המיתר, זורק אח"כ החץ בכוח יותר, ככה בזה, כפי מה שהיו להם מעיקרא הסתרות
יותר, לעומתן נתרבה חשקם יותר, ויצא אח"כ מפיהם בחילא יתיר ובאהבה רבה.
אשר מים רבים לא יוכלו לכבותה.

וכיון שכל השירה באה רק בסיבת זמן היותם במצרים, שעלה בלבם שישירו ולא
יכלו, ועיי"ז נתרבה חשקם ביתר שאת, ע"כ כתוב או ישיר, שעלה בלבו שישיר, שזה
היה עיקר סיבת השירה, ובתוקף הדביקות ובחילא יתיר מחמת שעלה בלבם, היינו
מצד הזמן שלא היה עדיין רק זה לבד שעלה בלבו שישיר, אבל בפועל לא היה אפשר
עדיין לשורר, מצד זה באו אח"כ לשירה. וע"כ כתוב לשון אז, דמורה על דבר
שאינו בשעתו, כנ"ל, כי הזמן שעלה בלבו שישיר לא היה עדיין בשעתו, דהרי לא
יכלו עדיין לומר שירה והזמן היה אח"כ.

ובזה יש לבאר המדרש הנ"ל, שחטאתי לפניך באז — אני מתקן באז ישיר,
דהקלקול היה שאמר: מאז באתי אל פרעה הרע לעם הזה, דמחמת שהרע להעם הזה
מאז, דנתי שהיתה ביאתי אל פרעה שלא בזמנה, בגדר אז, ובאז אני מתקן, אז
ישיר, שעלה בלבו שישיר, כפי הנ"ל, ואז נתגלה לו שכל השירה באה רק באמצעות

העומק תחת, שנפלו בו ביתר שאת בשעה שבא אל פרעה והרע לעם הזה, עי"ז נתגברו אצלם הגעגועים והכיסופים לקדושה בחילא יתיר, ומוזה זכו לשירה שהיא דביקות, ע"כ אז ישיר, והוא תיקון מתאים לעומת הקלקול. (תרפ"ד)

אז ישיר משה (ט"ו, א). ברש"י, מדרשו אמרו רז"ל (סנהדרין צ"א, ב) שר לא נאמר אלא ישיר (על העתיד) מכאן רמו לתחיית המתים מן התורה. גלענ"ד לבאר, דברש"י ברכות (ד', ב, ד"ה זה הסומך וכו'): בברכות ירושלמי מי שאינו סומך גאולה לתפילה למה הוא דומה, לאוהבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך, יצא המלך ומצאו שהפליג אף הוא הפליג, אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו ומרצהו בתשבחות וקלוסין של יציאת מצרים והוא מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו, עכ"ל. ולכאורה קשה הא בתפילת שמונה עשרה יש ג' ברכות ראשונות שהן שבח והודאה ויוכל להתקרב להשי"ת על ידן, ולמה צריך להקדים שבחין וקלוסין דווקא של יציאת מצרים. וצ"ל דזו ג"כ מדריגה גדולה לומר לפני השי"ת תשבחות וקלוסין ולא כל אדם ראוי לזה, אך בשבחים של יצי"מ או מתעוררת האהבה שהיתה להשי"ת אל ישראל ביצי"מ ועל הים, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, ונקראו אז ידידים, כמו שאומרים בברכות ק"ש: על זאת שבחו אהובים ורוממו לאל ונתנו ידידים זמירות ושירות ותשבחות וכו'. ובכל דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, היינו שע"י זכירת יציאת מצרים תתעורר לכל אחד מישראל גאולה מעין המאורע של יצי"מ, ומתעוררת ג"כ ההתקרבות שהיתה לישראל בשעת השירה, שאז קיימו מצות זכירת יצי"מ בפעם הראשונה. וע"כ קראו הירושלמי אוהבו של מלך, בשעת זכירת יצי"מ דווקא, כי אז מתעוררת האהבה וחסד נעורים. וע"כ דווקא אז שעת הכושר להתפלל. וז"פ הפייט (יום ליבשה"): ידידים רוממוך, בשירה קדמוך, כי אז היתה פעם הראשונה שאמרו שבחין וקלוסין, וזה היה פתח לדורות שנוכל להתקרב להשי"ת באמצעות זה, כבירושלמי הנ"ל. וע"כ כתיב: או ישיר, לשון עתיד, דעיקר השירה היתה פתח על העתיד, שנוכל תמיד להתקרב להשי"ת ולומר לפניו תשבחות וקלוסין. (תרפ"ו)

אז ישיר משה, עלה בלבו שישיר וכו', ומדרשו מכאן רמו לתחיית המתים מן התורה (רש"י ט"ו, א'). ונלענ"ד שהכל עולה למקום אחד, כי עיקר השירה יהיה לעתיד אחר גמר התיקון, דשירה היא דביקות, והחומר הוא מסך מבדיל, ולעתיד יזדכך החומר ואז יהיה עיקר זמן שירה והשתוקקות לאלקי מרום. וע"כ כתוב אז ישיר, כי השירה היא בגדר אז שאינו בזמנו, אך מחמת גודל התשוקה שהיתה להם אז נתעוררה בלבם הארה מעין לעתיד. כי בתרגום יונתן על הפסוק ותרועת מלך בו (בלק כ"ג, כ"א): ויבבות מלכא משיחא מיבבא ביניהון, הנה דבכל אחד מישראל טמונה הארה ממלך המשיח, אך היא טמונה בשפירי תביון, וע"י התשוקה העצומה נפתחו בלבם כל ההארות הטמונות, ונפתחה הארת משיח בקרבם, וע"כ היה בידם לשורר מעין העתיד, ומחמת ש עלה בלבם לשיר, כפירוש הרה"ק מוורקא וצ"ל, עס איז שוין איבערגעגאנגען דאס הארץ, [שלבם עלה על גדותיו], עכדה"ק, ומחמת עוצם התשוקה זכו להארה זו מעין לעתיד.

ובזה יש לפרש המדרש על מרע"ה (שמו"ר פכ"ג, ג') באז חטא, ומאז באתי אל פרעה הרע לעם הזה, ובאז תיקון, דכתיב אז ישיר משה. דעיקר טענת משה היתה, שהגאולה וגם ביאתו לפרעה אינה בזמנה, רק בגדר אז, וע"כ לא הועילה, וזהו:

מפרשיסחא,
לב ואינו יכול
לבאר ענין:
אשר זמם הוא
נה ושייך בזה
ושבתו לפועל,
ובערת הרע,
יה ואינו יכול,
וינו דבוק עוד
זקו, ומי שאין
זשבתו לפועל,
ז באהבה רבה

מצעות רעותא
שלא היה בהם
ולומר למלך
רבה, בלהודות
כמצרים בשעה
זור היה בגלות
אז בלבם חשק

כי שליחות זו
געגועים לשיר,
שליטת היכולת,
ר קודם, ועי"ז
י יצאה אח"כ
ושכין יותר את
עיקרא הסתרות
ובאהבה רבה,

בם שישירו ולא
בו שישיר, שזה
לה בלבם, היינו
ל לא היה אפשר
דמורה על דבר
שעתו, דהרי לא

נתקן באז ישיר,
זהרע להעם הזה
אני מתקן, אז
זה רק באמצעות

חמישי בוהר פי תזריע כי נגע צרעת תרגמו מכתש סגיר, וכוונת דבריו, כי נגע הזה הוא קדושה, ורוחה את רוח הטומאה אשר בכית או באדם, והוא נח דין של הקדושה, זהו נגע. ומי גרם זה, הצרעת, פי' הסגירו דגהירו עילאה ולא אתגלי, היא הנקרא צרעת, לכן והובא אל אהרן הכהן, להמשיך ולגלות אותו הסגירו דנהורא עילאה, זהו לשון הוזהר. וכיארור דבריו, כי נהורא עילאה שנסגר, הוא מוחין דאבא שלא נתגלו כו"א, והוא הגורם את הצרעת, שהם אחיזת החיצוניים. ח"ס מ"ש חז"ל (נדרים דף ס"ד) מצורע חשוב כמת, כי כבר ביארנו בסוד האבילות, כי המיתה גורמת הסתלקות מוחין דאבא עילאה. חמשיה (איוב ד' כ"א) ימותו ולא בחכמה, כי החכמה תחיה בעליה, ובהסתלקותה או היא המיתה, ולכן כאשר ימותו, מחסרון החכמה הוא, ח"ש ימותו ולא בחכמה כנזכר.

מרע וגו' וכתוב משלי כ"א שומר פיו ולשונו וגו' בגין דאי שפוותיה ולישניה ממללן מלין בישין משום שאם השפתים והלשון מדברים דברים רעים אינון מלין סלקין לעילא אלו מילים עולים למעלה ובשעתא דסלקין כלא מכרזיון ואמרין ובשעה שעולים כולם מכרזים ואומרים אסתלקו מסוחרניה דמלה בישא דפלניא הסתלקו מסביב דכור הרע של פלוני פנון אתר לארחה דחויא תקיפא פנו מקום לדרכו של הנחש הקשה כד"ן נשמתא קדישא אתעברא מניה ואסתלקת ולא יכלא למללא או הנשמה הקדושה נעברת ממנו ומסתלקת ואינה יכולה לדבר כד"א תהלים ל"ט נאלמתי דומיה החשיתי מטוב והיה נשמתא סלקא בכסופא בעאקו דכלא והנשמה היא עולה בביון בצרה מכל ולא יהבין לה אתר כמלקדמין ולא נותנים לה מקום כבתחילה ועל דא כתיב ועל כן כתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ודאי היה דהות ממללא אתעבדת משתוקא בגין מלולא בישא היה שהיתה מדברת נעשתה שותקת בגלל הדבור הרע וכד"ן חויא אודמן דכלא לאתריה אתהדר ואו נודמן הנחש כי הכל למקומו חזר וכד היה מלה בישא סלקא באורחין ידיען ושאר קמיה דחויא תקיפא וכאשר המלה היה עולה בדרכים ידועות ושורה לפני הנחש הקשה כמה רוחין מתערין בעלמא כמה רוחות מתעוררות בעולם ורוחא נחתא מההוא סטרא ורוח יורד מהצד ההוא ואשכח דההוא ב"נ אתער ליה במלה בישא ומצא שהבן אדם הוא עורר אותו בדבורו הרע והא רוחא ממללא קדישא אתעברא מניה ורוח המדברת קדושה נעברה ממנו כד"ן שריא עלוי וסאיב ליה וכד"ן הוא סגיר או שורה עליו ומטמא אותו ואו הוא מצורע אכמה דעונשא דהאי ב"נ בגין מלה בישא כמו שעונש של הבן אדם הזה משום הדבור הרע כך עונשיה בגין מלה טבא דקאתי לדיה ויכיל למללא ולא מליל כך ענשו משום דכור טוב שבא לידו ויכל לדבר ולא דבר בגין דפגים לההוא רוחא ממללא כי פגם לרוח המדבר ההוא דהיא אתתקנת למללא לעילא ולמללא לתתא וכלא בקדושה שהיא נתתקנה לדבר למעלה ולדבר למטה והכל בקדושה כ"ש אי עמא אזלין באורחא עקימא כ"ש אם העם הולך בדרך עקומה והוא יכיל למללא להו ולאוכחא להו ושתיק ולא מליל כמה דאמינא והוא יכול לדבר להם ולהוכיח אותם ולא דבר כמו שאמרתי דכתיב נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר נעכר במכתשין דמסאבותא נעכר בנגעים טמאים ודא הוא דאמר רוד מלכא אלקי בהאי ואתפני מניה זה הוא שאמר רוד המלך נלקה בזה ונפנה ממנו דכתיב תהלים כ"ה פנה אלי וחנני מהו פנה אלי כד"א ויפן אהרן נחתו ידו ר' חייא ור' יוסי ונשקוהו אודו כחדא כל ההוא אורחא הלכו כאחד כל הדרך ההוא קרא רבי חייא עלייהו משלי ד'

וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן א"ר יוסי האי נגע כל גוונין דיליה אתערו בהו חברייא נגע זה כל הצבעים שלו התעוררו בהם החברים וכהנא הוה ידע בהו לדכיא ולמסאבא והכהן היה יודע בהם לטהר ולטמא הוה ידע אינון דהוו יסורין דרחימותא היה יודע אלו שהם יסורים של אהבה או אינון דאשתכחו במאן דמאים ביה

<p>ידיד ע"א עיין שם. פנה אלי וחנני. מהו פנה אלי זה יובן ממ"ש בילקוט בפסוק זה כי נ"כ אהרן לקה בצרעת אמנם נתרפא חכף מפני היותו כ"ג. והוה ויפן אהרן, פי' דאתפני ואתרפא מצרעתיה כדי שיוכל לעבוד כהונתו. ואעפ"י שר' יהודה בן בתירה חולק שם על זה הנה כאן לר' דמפרש הכי דנצטרע נמי אהרן. מהר"ו.</p> <p>נגע צרעת וגו'. א"ר יוסי הא כל גוונין וגו' דיני שאת ותולדותיה וספחת ותולדותיה ומראות מהורות כדפי' במסכת נענים, והכל היה ידוע לכהן אינון דהוו יסורין של אהבה היו נענים מהורים, והממאים יסורין</p>	<p>ביאור המאמר שאינם של אהבה. והיינו טמאים וגו' ר"ל שהנענים הטמאים באו על האדם בגלל שהקב"ה מואם בו, כי כל הנענים באים על האדם לפום אורחוי ר"ל, אם טמא בענין שנתעורר הכח הטמא, יסוריו ממנו. אם התעורר כח הרין והוא טהור, יסוריו באהבה. ולא אליו בלבד, אלא גם כשגורם צער לכל העולם, בדרך זה הוא נוהג. ח"ש נדרים נגע בעלמא. ח"ל הרח"ו: כל זה יובן היטב כמה שהובא לעיל דף מ"ו ע"א על פסוק זה. ועיין כמה שביארתי שם כי הוא הנכון בזה, כי לפעמים היה נגע ועכ"ז היה טהור. ת"ל, אך אפשר שהיה נגע ויהיה</p>
---	---

נפש

ספר אש דת על התורה

סדרת

באר משה

ויקרא א'
(ויקרא - קדושים)

כולל מאמרים עמוקים
 וביאורים מקוריים
 חידושים בהבנת הפסוקים
 המיוסדים על דברי חז"ל
 וגדולי המפרשים -
 להאיר עיני החפצים
 לדעת חכמה ומוסר,
 ולהבין אמרי בינה

מאת

כבוד קדושת אדונונו מודנו ורבנו צדיק יסוד עולם
 אהב ישראל, שר התורה בנגלה ובנסתר
 הגאון הקוה"ט מרן
 רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין זצוקללה"ה
 האדמו"ר מאזרחוב

שנת אש דת למנו לפ"ק

בלבד „אלך ואתגרה בשינה“ אלא צריך הטוב גם ה„סור מרע“ אינו בשלימות שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. כי כבר ניצול מצרות ויסורין, בכל זאת אינו יתר על כן זקוקים לבינה כדי לסווג בינה, ומהות הבינה היא לדעת שצריכים סור מרע בשלימות.

זוה שהוסיף: כל ימי הייתי קורא זה והודיע מי האיש החפץ חיים, כלומר, בעצם באופן חיובי, כך גם שמירת הלשון התורה „ועשה טוב — אין טוב אלא תו וזה: הוציא לו ספר תהלים. כלומר מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות נ „לראות טוב“, אזי עצתו היא: נצור לשוננו היינו כשם שחיים מובנם הוא ב שמפורש בכתוב (יהושע ה, ח) עד חיוו נרפאו. לא נקראו בשם „חיים“ כך גם ק ולא רק ב„סור מרע“, והא בהא תליא חיוביים בפועל ממש.

וזה היתה כונת הרוכל: מאן בעי חי בידו תרופה פלאית ששמה „חיים“ אך ר לא רק ב„סור מרע“ אלא בעיקר באמצעו כלומר, לא רק התרחקות ממחלוקת ב„ש אנושיים כנימוס העולם, אלא בקש שלו לנימוס השכלי שדי בזה שלא עושים פיו וכחירת בחי

ותראה שאמר הכתוב (דברים ל, בשלימות הטוב שהרי לפני כן נאמר) הטוב ואת המות ואת הרע, הרי שגו בהתקשרות לרע, ולפיכך מתפרש הכתוב שמוכנו תורה.

מצורע

ביאורים לפי סדר הפסוקים

זאת תהיה תורת המצורע (י"ד, ב')

א.

חידושי של הרוכל — שמירת הלשון ב„עשה טוב“

אמרו רבותינו ז"ל (ויקרא רבה פט"ז בפסוק שלפנינו) הה"ד (תהלים ל"ד, י"ג) מי האיש החפץ חיים, מעשה ברוכל אחד שהיה מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיים וכו', רבי ינאי היה יתיב וכו', אטרח עליה סליק לגביה הוציא לו ספר תהלים, הראה לו פסוק: מי האיש החפץ חיים, מה כתיב בתריה: נצור לשונך מרע, סור מרע ועשה טוב, אמר רבי ינאי אף שלמה מכריז ואומר (משלי כ"א, ג) שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, אמר רבי ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיע מי האיש החפץ חיים, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם: זאת תהיה תורת המצורע, תורת המוציא שם רע.

כבר תמהו רבים מה חידוש הרוכל לר' ינאי, ומה ראה ר' ינאי להפליא דבריו, וביותר קשה הלשון הוציא לו ספר תהלים, וכי לא יכול היה לומר לו הפסוקים בעל פה, והנה מצינו (ע"ז י"ט, ב') מכריז ר' אלכסנדר מן בעי חיי, מאן בעי חיי, כנוף ואתו כולי עלמא לגביה, אמרו ליה הב לן חיי, אמר להו: מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע, שמא יאמר אדם נצרתו לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה אלך ואתגרה בשינה ת"ל סור מרע ועשה טוב, אין טוב אלא תורה שנאמר (משלי ד', ב') כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו.

נראה כי במאמר זה נוכל להבין את דברי המדרש התמוהים, ראשית שהרוכל היה ר' אלכסנדר, והעיקר מה שחידש הרוכל הוא שאין די לאדם להיות בגדר „סור מרע“

בלבד „אלך ואתגרה בשינה“ אלא צריך להשתדל להיות „עשה טוב“, כי בחסרון המעשה הטוב גם ה„סור מרע“ אינו בשלימות ולכן הדגיש ר' ינאי אף שלמה מכריו ואומר: שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. כלומר, אע"פ שבשמירת הלשון בגדר „סור מרע“ כבר ניצול מצרות ויסורין, בכל זאת אינו עדיין משובח לפניו ית'.

יתר על כן זקוקים לבניה כדי לסור מהרע, כמו שנאמר (איוב כ"ח כ"ח) וסור מרע בינה, ומהות הבינה היא לדעת שצריכים להשחדל בעשיית הטוב, ורק בזה יכולים לקיים סור מרע בשלימות.

וזה שהוסיף: כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע וכו' עד שבא רוכל זה והודיע מי האיש החפץ חיים, כלומר, כשם שחיים אין פירושם העדר מיתה אלא חיים בעצם באופן חיובי, כך גם שמירת הלשון חייבת להיעשות בקום ועשה, היינו בלימוד התורה „ועשה טוב — אין טוב אלא תורה“.

וזה: הוציא לו ספר תהלים, כלומר, שהראה לו סדר הכתוב הוא בדיוק נמרץ כי: מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, לא רק שלילת הרע — סור מרע אלא בעיקר „לראות טוב“, אזי עצתו היא: נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב. היינו כשם שחיים מובנם הוא בשלימות הבריאות ולא רק בהעדר מיתה, כמו שמפורש בכתוב (יהושע ה', ח') עד חיותם, ותרגם יונתן עד דאתסו", הרי שכל עוד שלא נרפאו, לא נקראו בשם „חיים“ כך גם קיום המצוות חייב להיות בשלימות ה„עשה טוב“, ולא רק ב„סור מרע“, והא בהא תליא שע"י שעושים טוב בפועל ממש, זוכים לחיים חיוביים בפועל ממש.

וזה היתה כונת הרוכל: מאן בעי חיי, וכי מי פתי שלא יחפוץ לחיות ועוד, האם יש בידו תרופה פלאית ששמה „חיים“ אך רצה לומר שחיים הראויים להקרא בשם חיים הוא לא רק ב„סור מרע“ אלא בעיקר באמצעות „ועשה טוב“, ובאופן זה „בקש שלום ורדפהו“, כלומר, לא רק התרחקות ממחלוקת ב„שב ואל תעשה“ שדבר זה הוא גם מקובל ביחסים אנושיים כנימוס העולם, אלא בקש שלום ב„קום ועשה“, וזו היא הוראת התורה בניגוד לנימוס השכלי שדי בזה שלא עושים פירוד. L

ובחרת בחיים — חיים בשלימות

7 ותראה שאמר הכתוב (דברים ל', י"ט) ובחרת בחיים וגם שם הכונה היא לחיים בשלימות הטוב. שהרי לפני כן נאמר (שם ט"ו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, הרי ש„חיים“ קשור בעצם ל„טוב“, ולעומתו מות הוא בהתקשרות לרע, ולפיכך מתפרש הכתוב: מי האיש החפץ חיים — בהתקשרות לטוב — שמוכנו תורה.

ל"ד, י"ג)
ת לציפורי
זרחה עליה
מה כחיב
ריו ואומר
ימי הייתי
נ מי האיש
נורע, תורת
ריו, וביותר
פה, והנה
כולי עלמא
מרע, שמא
ל סור מרע
ל תורתי אל
שהרוכל היה
„סור מרע“

וסמוכין לדברינו נמצא במה שאמרו (שותר טוב פ"א) עה"כ (תהלים א' א') אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב. ישב אדם ולא עבר עבירה, נותנין לו שכר כעושה מצוה, רבי זירא אמר והוא שבאה עבירה לידו וניצול ממנה, שנאמר: סור מרע ועשה טוב, סור מרע על מנת לעשות טוב, וכן הוא אומר (שם קי"ט, ג') אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו.

הרי מפורש ששלימות ה"סור מרע" היא אך ורק "על מנת לעשות טוב", וזה שפירש"י (שם קי"ט) בשם מדרש אגדה "אע"פ שלא פעלו עולה אין שכרם שלם, אלא אם כן בדרכיו הלכו, וכן הוא אומר: סור מרע ועשה טוב, אע"פ שאתה סר מרע אין הכל שלם, אלא אם כן תעשה טוב", וזוהי הסמיכות (שם) אתה צוית פקודיך לשמור מאד, כי לא פעלו עולה" אינו עדיין התכלית הנרצה, אלא בעיקר "אתה צוית פקודיך לשמור מאד".

אוהב ימים — לראות טוב

7 ומה שהדגיש הרוכל דבר זה בענין שמירת הלשון, אף שזה יסוד החופף את כל התורה, אפשר לומר כי מאחר שמצינו (ב"ב קס"ד, א') וכולם באבק לשון הרע, לפיכך הוצרך כאן אזהרה מיוחדת לדעת ולהבין ש"סור מרע" אינו עדיין השלימות, אלא צריכים לחבר עמו את ה"עשה טוב", ובאופן זה יש ערך לימיו, וזה "אוהב ימים לראות טוב", כלומר, שלימות הימים הוא רק "לראות טוב" וזה בבחינת מה שנאמר באברהם אבינו ע"ה (בראשית כ"ד, א') "ואברהם זקן בא בימים" היינו שכל ימיו היו שלמים ומלאים במצוות ומעשים טובים.

ותכנא שאמרו בזה"ק (ח"ג — מ"ז, ב') כמה דעונשא דהאי ברינש בגין מלה בישא, כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לידיה ויכיל למללא ולא מליל, הרי שחסרון מעשה כמוהו כעשיית איסור בפועל.

וכעת יתבאר לנו בדרך רמז הכתוב שלפנינו: זאת תהיה תורת המצורע, כי מצורע רומז מלשון מוציא רע, כלומר, להוציא אותו מן הרע, אזי אין די בשלילה "סור מרע" אלא "ביום טהרתו" שצריך לטהר את הימים כאמור "אוהב ימים לראות טוב", והדרך לכך היא "והובא אל הכהן", כי בכהן נאמר (מלאכי ב', ז') ותורה יבקשו מפיהו, כלומר, הטוב האמיתי שהוא תורה, שע"י זה יטהר מנגעיו הרוחניים, וממילא תסור מעליו טומאת צרעתו שמקורה בלשון הרע כמ"ש (ערכין ט"ו, ב') מאי תקנתיה וכו' יעסוק בתורה שנאמר (משלי ט"ו, ד') מרפא לשון עץ חיים.

רבי ינאי הח

באופן אחר נראה כי התפעלותו ברצותו לעורר ולהתריע על חובת שכ שיבאו אליו, אלא יצא לחוץ והיפט הרוכל ספר תהלים להראות לר' ינאי לאמיתו של דבר שומה עלינו להבין החפץ חיים — בלשון נסתר, ואילו אז ודבר זה עצמו הוקשה לר' ינאי.

אמנם כאשר שמע שהרוכל מכו וגו' נצור לשונך מרע, הבין שזוהי תחילה הכריז בסתם ובלשון נסתר מאן חכמה נפלאה בזה שהמתין עד שהתכ ואילו הרוכל רמז לו שלמד את זה נוכח, ולפיכך אמר רבי ינאי כל ימי כעת הבין את הכונה בשינוי שבכתוב יתר על כן, הסביר להם שלרצון זקוקים לרצון חזק הנקרא "חפץ" כ היינו שכל מחשבתו תהיה תקועה בזו "לא הלך בעצת רשעים".

האיש החפץ חיי

וביתר ביאור נראה כי הפסוק (ערכין שם) שיש לו תקנה שיעסוק ב"בקש שלום" הכונה לתורה, כמ"ש בז רש"י ברכות ה', א' ד"ה פדה בשלוח ושכרו על כך הוא: אוהב ימים שכולו יום, ו"טוב" הוא כמ"ש (קידו לך — לעולם שכולו טוב, שזוכה לרע

אבותיו על הר סיני והמה היו יוצאי מצרים בעצמן, א"כ נחשב כאילו נעשה הנס לו, זה מרבה לספר ביציאת מצרים, וכמאמר רבן גמליאל (פסחים קטז:): והמגיד בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שלא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל עמהם, אבל מי שאינו מרבה לספר ביציאת מצרים זה ניכר שלא עמדו אבותיו על הר סיני ואין הדבר נוגע לו. והנה זה שעמדו אבותיו על הר סיני ומוכח שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, זה ודאי הוא לו שכח ומעלה, לכך אמרו וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, שניכר שהוא מזרע האבות הקדושים, ואתי שפיר, עכ"ל.

מבואר מדבריו שהמעלה ברבוי דברים בליל הסדר הוא הוכחה שיציאת מצרים שייכת לכל בר ישראל באופן אישי ולא רק כסיפור דברים על אחר, דכשאדם מדבר אודות אירוע שקרה לו מספר הסיפור בכל פרט ופרט, והמספר אודות אחר רק מזכיר את הענין בקיצור באופן כללי. כליל הסדר שאנו מרבים לספר ביציאת מצרים הרי יש כאן הוכחה גמורה שזה גאולתנו ממש שהרי יצאו אבותינו ממצרים ועמדו על הר סיני ואנו צאצאיהם, וזה הוא גם גאולתנו ופדות נפשינו ולכן אנו מרבים לספר ביציאת מצרים. (עיין גם בהגדה של פסח צוף אמרים ליקוטים ע"י הרה"ג ר' משה חיים קליינמאן זצ"ל מבריסק דליטא שיצא לאור ע"י הרה"ג ר' אברהם דוד שווארץ שהביא דברי הגר"ש קלוגר זצ"ל הנ"ל בעמ' יח-יט עיי"ש).

76 כיאור רבוי דברים בליל פסח ע"י ביאור הנועם אלימלך בפסוק זכר רב טובך יביעו וגו'

עוד יש לבאר מעלת רבוי דברים בליל הסדר עפ"י דברי הנועם אלימלך (פרשת ראה ד"ה או יאמר ראה נותן לפניכם היום ברכה וכו') דהנה בספר שפת אמת למוהר"ר משולם שרגא פייבוש זצ"ל מברעזאן פרשת בשלח (עמ' רצה בהוצאת מכון שפת אמת) כתב וז"ל, ויבואר הדבר על פי הכתוב (תהלים קמה-ז) זכר רב טובך יביעו. ואיתא בשם מרן ראש כל בני הגולה הקדוש מו"ה ר' אלימלך זלה"ה מליזענסק (נועם אלימלך ריש פרשת ראה), שעל ידי שמספרים בטובות ובנפלאות שעשה השי"ת,

כבר עי
הנובע
ונמשך
רב טוב
יותר א
בתוספו
השירים
אפתח

הר
שאם מ
נובע וז
יש נבוי
אלימלך
מלמעל
ה' בעב
דהיינו
לקמן ע

על
לבאר ו
על פסו
דבר ש
ונגעים
של שו
בראשו
הגדולו
וזכרו ד
על ידי

אמרי ברוך
הצג א פסח
יהי קמון חייט סי"ח"ו

כבר על ידי זה נמשך וניתוסף נפלאות וטובות יותר גדולים, כמו מעין הנובע מהמקור הוא רק חור קטון וקצר וכששואבין ממנו בתדירות מתרחב ונמשך ונובע יותר בכל פעם כנודע. וזהו זכר רב טובך, על ידי שזוכרין רב טוב שכבר עשה השי"ת עמנו, על ידי זה יביעו - מרחיבין בכל פעם יותר את מעינות הישועה לנבוע בהמשכה ורבייה עלינו, עכ"ד הקדושים בתוספת ביאור. וכן דרכו של הקב"ה עמנו תמיד. וזה על דרך (שיר השירים רבה פרשה ה' פסקא ג') פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם, עכ"ל.

הרי דביאר השפת אמת מברעזאן זצ"ל על פי דברי הנועם אלימלך שאם מספרים אודות ישועות ה' בעבר זה גורם ישועות להבא, כמו מעין נובע וזהו הביאור של זכר רב אם מזכירין הרבה ישועות, אז טובך יביעו יש נביעה של יותר ישועות והשפעות כמו מעין הנובע. ועוד הביא הנועם אלימלך (שם פרשת ראה) דברי הגמ' (תענית כה:), "אין טפה יורדת מלמעלה אלא אם שני טיפות עולות מלמטה" ע"כ. הרי המספר מישועות ה' בעבר זה איתערותא דלעילא של טפה אחת שגורם אתערותא דלתתא דהיינו עוד נביעה של ישועות בעתיד וזה כ' טיפות מלמעלה, וכן נביא לקמן שזה התועלת בסיפור יציאת מצרים.

L

74 ביאור השפת אמת מברעזאן

דברי הפסוק על דבר שרי אשת אברם

על פי יסודות הנ"ל כתב השפת אמת מברעזאן (שם עמ' רצב) זצ"ל לבאר עוד וז"ל, ונראה על פי דברי חז"ל במדרש (פרקי דר"א פרק כו) על פסוק (בראשית יב-יז) וינגע ד' את פרעה נגעים גדולים ואת ביתו על דבר שרי אשת אברם, ותוכן דבריהם, שזה היה הכנה ורמז על המכות ונגעים שיביא הקב"ה אחר כך קודם גאולה הכללית של מצרים לכל בניה של שרה, והיה אז על דבר שרה שאמרה אז למלאך הך והכה (עיי' בראשית רבה פרשה מא פסקא ב'), ונעשה מזה רושם והכנה למכות הגדולות שבאו אחר כך, עד כאן תוכן דבריהם ז"ל וכו' ועל ידי שידעו וזכרו היטב כל ישראל את ראשית מקור הישועה שהתחיל הקב"ה לעשות על ידי אמנו שרה בנגעים הגדולים שהביא אז רק על בית פרעה, על ידי

והתועלת מברעזאן זצ"ל

דבורה ותפילתה של שרה להשם יתברך אז ואמרה למלאך ה', וישראל יספרו מעשה נסים הנ"ל. ועל ידי גודל אמונתם הרחיבו המים של אותה הישועה בכל פעם יותר ויותר, עד שמזה גרמו שיהיה נובע הישועה יותר בגדלות וברבייה והמשכה, עד שהביא הקב"ה מכות ונגעים גדולות על כל ארץ מצרים וגאלם על ידי זה לחירות עולם משם, עכ"ל.

ומבואר דע"י הדבור של שרה אמנו שגרמה ישועות, וכל ספור ודבור בעתיד מתרחב הישועות וההשפעות ממנו קבלנו ישועות בצאתנו ממצרים. וכן י"ל בכל דור דור אנו ממשיכין ברבוי דברים בליל יציאת מצרים שבעזהשי"ת יגרום לעוד הרבה ישועות והשפעות בעתיד.

L

74 דברי האר"י ז"ל בביאור המלה פסח - פה סח

ויש לסיים מאמרנו במעלת רבוי דברים בליל פסח ע"י דבריו הקדושים של האר"י ז"ל. עיין בספר פרי עץ חיים למוהר"ר חיים ויטאל זצ"ל במה שהביא ממוהר"ר יצחק לוריא אשכנזי האר"י ז"ל (שער חג המצות פרק ז) שהמלה פסח הוא רמז לב' תיבות פה סח דהיינו שהפה מדבר. על פי הנ"ל מבואר שיו"ט של פסח יש מצוה של סיפור שכולל הרחבת הדברים מדאורייתא לפי הגר"ח מבריסק ומדרבנן לפי הפמ"ג. הרחבת דברים מראה על נס אישי ששייך לכל אחד מכלל ישראל שמספר ביציאת מצרים וע"י זה גורם לשפע ברכה כדברי השפת אמת מברעזאן עפ"י הנועם אלימלך. יהי רצון שנוזכה לקיים הפה סח של ליל הספר ונוזכה לכל מילי דמיטב אכ"ר.

L

ב
ודע
יאוש.
עניני
א
ולא
(דבר)
חייך
כל י
בדרי
לומר
לשב
שהז
היו
נבנה
ועל
בליג
נתיא
זכיה
הלי